

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 1 – 2 (426 – 427), година XXXI

26 февруари 2013 година

1150 години от създаването на първата славянска азбука

**Форум
„Наука 2013“**

На стр. 9

**Официалният
правописен
речник на
българския
език – новости
и проблеми**

На стр. 12

**Международна
конференция на
младите учени**

На стр. 17

Икона на Светите Седмочисленици
Автор: Антоанета Кисьова

**Ядрената
енергетика –
размисли
след
референдума**

На стр. 6

**Новата
магистърска
програма
„Социоанализа
и междучовешки
отношения“**

На стр. 8

ДА ДАРИМ СРЕДСТВА ЗА ХРАМА „Св. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Уважаеми преподаватели, служители и студенти от Пловдивския университет, изграждането на параклиса „Св. Паисий Хилендарски“ в Новата сграда на Университета става само с дарения. Вашата лепта можете да пуснете в специалната

каса, която се намира в Централната университетска библиотека. В Университета учат и работят близо 20 000 души, ако всеки даде дори по 1 лев, ще се получи доста внушителна сума. За по-големи суми може да бъде издаден документ за дарение.

В Броя ще прочетете още:

- Васил Левски и българите
- „Подражали носталгии“: биография на чувствата
- Студентски литературен конкурс за поезия и проза

1150 години от създаването на Възхвала на Константин-Кириловите глаголически писмена

Проф. д-р Пеньо Ст. Пенев

В началната история на всички славянски народи наред с образуването на първите държавни обединения едно от най-важните събития е тяхната христианизация. Така е и за нашите далечни предци, когато са покръстени под покровителството на Византия. За тях самото покръстване не се изразява единствено в потапяне във вода с цел да се извърши тайнството кръщение – знак за приемане в лоното на църквата, както и постепенното скъсване с езичеството – преклонение пред множество божества, а в по-широк план христианизацията е означавала приобщаване към една по-висока култура. Това на практика е означавало и вреждането на славянските народи в кръга на европейския феодален мир и достъпа им до постиженията на християнската цивилизация.

Християнската идеология е тясно свързана с определени текстове, т.е. с писмеността (затова се казва, че писмото върви след религията).

На нашите прадеди е било внушено, че те трябва да почитат „Писанията“, че в свещените книги на християнството е скрита цялата световна мъдрост.

Непосредствено след покръстването се усеща най-остро нуждата от писменост и книжнина. В страната ни идват пратеници на византийската църква да водят богослужение и да разясняват основните истини на новата религия, но новопокръстените нито били в състояние да я разберат, нито да я усвоят. Чрез християнството българите влизат в задължителен допир със словото и с книгите. Новата религия сблъсква нашите прадеди с въпросите на грамотността и образованието. Необходимостта от образование е значело не само да четеш и пишеш, но и да използваш писмеността като движеща сила в обществото.

Конкретният повод за създаването на славянската писменост е молбата на моравския княз Ростислав до византийския император Михаил III, в която се иска да му изпратят мисионери, които да проповядват новата вяра (християнството) на разбираем език. Ростислав прави тази своя стъпка в желанието да се изтръгне от църковната опека на франките и от настанилото се в княжеството му църковно духовенство.

Византийският император възлага мисията на младия Константин Философ, наречен по-късно Кирил. В това начинание се включва неговият по-голям брат Методий и няколко техни

съмишленици и следовници. За да падне изборът на Константин-Кирил и брат му Методий, решителна роля изиграва фактът, че двамата са знаели добре славянобългарския език, който се говорел в техния роден град Солун и в неговата околност.

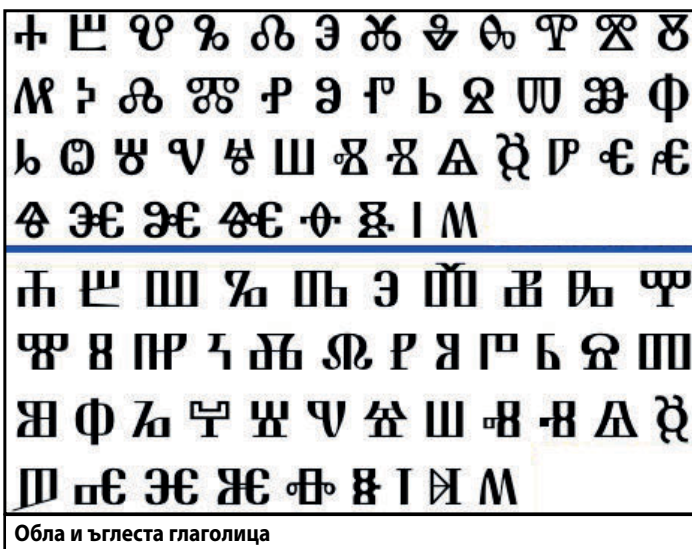
По време на тяхната подготовка преди заминаването за Великоморавия (т.нар. византийски период) Константин-Кирил създава първата славянска азбука – глаголицата, и започва да превежда избрани четива от Евангелието (т.нар. Изборно евангелие). Тогава младият брат Константин се е намирал в разцвета на своите творчески сили, постигнатите блестящи резултати показват неговите задълбочени филологически познания и големите му съзидателни способности.

В съвременната родна българистика има проникновени и убедителни тълкувания на глаголицата като графична система, в следващите редове ще изложим част от тях (поради публицитистичния характер на статията съзнателно се избягват преките цитати).

Създадената от Константин-Кирил азбука – глаголицата, е свършено писмо, в нея няма излишни букви, тя е извънредно точна система за предаване на солунската реч.

Константин-Кирил е притежавал рядката способност да вниква не само в граматичната система на езика, но и в неговата фонетична изява. Излезлите изпод ръката на Константин писмена (букви) предават точно фонетичните отсенки на говоримата реч на солунските славяни от IX век.

Константин-Кирил е създал отделен знак за всеки звук

Обла и зглеста глаголица

сегмент, така че всяка фонема (звук тип) да съответства на отделна буква и обратно, т.е. поставил е елементите на звуковия и писмения език в еднозначно отношение. Въз основа на своя изключителен езиков усет Константин създава глаголическите букви на равнище на диференциални признаци: типичните различителни белези на звуковете получават подходящ графичен израз, изследвателите търсят и знаковата мотивираност на глаголическите писмена.

Константин-Кирил е обединил стилно външния вид на буквените знакове, придал им е напълно самобитен облик. В графичните фигурки на глаголицата се долавя стремежът на създателя ѝ към красота и естетическа завършеност, буквите са симетризиран и архитектурно уравнивесени.

В една от най-интересните в последно време хипотези се твърди, че в основата на глаголическите букви са залегнали три градивни елемента със символично значение: кръст – символ на саможертвата на божия син в името на човечеството; кръг – символ на вселената и безначалната и безкрайната божествена същност; триъгълник – символ на триипостасието (трите лица, същности) и триединството на християнския бог: Бог-Отец, Бог-Син (Божия син) и Светия Дух (т. нар. Троица). Макар тази хипотеза да е труд-

но доказуема, все пак подобно преплитане на символика с филологически знания не било чуждо на изтъкнатия философ и вещ филолог Константин-Кирил.

Глаголицата е оригинално писмо, тя е плод на едноличното вдъхновение на нейния създател и на неговата голяма одареност. По своя външен вид глаголицата напомня повече източните азбуки, но трябва да се изтъкне, че е невъзможно да бъде поставена в генетична зависимост с някоя от тогавашните графични системи. Солунският първоучител Константин-Кирил подема дело то за създаване на славянска литургия, собствената азбука е била символ на народната независимост и култура. Желанието на създателя на глаголическата азбука е да отреди самостоятелно място на славяните между Изтока и Запада.

Тъй като глаголицата е създадена в сферата на византийското културно влияние, в нея е намерил израз начинът на гръцкото графическо мислене. Само в такъв аспект може да се търси някаква прилика между глаголицата и някои от графичните шрифтове на гръцката азбука.

Белег на несъмнената оригиналност на глаголицата са и преобладаващите славянски имена на буквите. По всичко личи, че тези имена са начални думи от всеки ред на недостигнало до нас стихотворение с азбучен акростих.

първата славянска азбука

Похвално слово за Кирил

Климент Охридски

Ето блести за нас, христови, светозарната памет на преблагения наш отец Кирил, новия апостол и учител на всички земи. Чрез своето благочестие и красота той изгря на земята като слънце, което пропъжда бесовската измама и с божествените си лъчи осветлява езическия мрак. Божията премъдрост си съгради в сърцето му храм, а светият дух се спря на неговия език като херувим и непрестанно му даваше своите дарове според заслугата на вярата му, както е казал и апостол Павел: „Всеки-му от нас ще се даде благодат според вярата, която имаме в Христа.“ Който ме обича, каза Бог, и аз ще го обикна, сам ще му се явя и ще го направя своя обител, и ще ми бъде син, а аз ще му бъда баща. И затова нашият преблаген отец и учител, който искаше да получи тази благодат, презря всички хубости, слава и богатство на този живот, остави баща, майка, братя и сестри.

Той още от младост се отличаваше с чистотата на ангел, като се пазеше и отбягваше житейски съблазни, винаги прекарваше времето си в пение на псалми и черковни песни и изпълняваше заповедите на черквата, като следваше само онзи път, по който се възлиза на небето. И затова в неговата уста се изля божията благодат, както е казал премъдрият Соломон: „На устните премъдро пое благоразумието, а закона и мислостта носеше на езика си.“

С тази уста той затвори злочулните уста на еретиците, когато във времето на цар Теофил се яви ерес, и много години наред светите икони бяха преследвани и унищожавани. А при благоверния цар Михаил биде устроен събор, където извадиха него срещу еретиците и той с духовната си сила съкруши всичката им злоба. Глава на тази ерес бе патриарх Аний, който бе изобличен и изпъден от престола. Такъв беше този учител.

Щом дочуеше някъде хула за божествения образ, като крилат той прехвъркваше на всички страни и с ясни думи разпръскваше всички лъжи и поучаваше на права вяра. Той довърши това, което Павел не бе успял да свърши, прелитайки като орел по всички страни – от изток на запад, от север на юг.

И у хазарите, и у сарацините той ходи, и на съборите им, където се подигна спор за светата вяра, той, светнал като слънце с трисветли зари, разпръсна всички техни бледословия. А във Фулст той опровергна безбожната лъжа на народа, който се кланяше на едно дърво, издялано като идол и наречено Александър; блаженият учител, обиколен от блестяща на трибезначална светлина, го изкорени, просвети народа и го научи на права вяра. А на славянския народ, който се намираше в невежество и греховен мрак, по милостта на господата наш Иисус Христос

Св. Константин-Кирил Философ

той биде посочен за пастир и учител. Като лъв той затвори устата на триезичниците еретици, които, помрачени от завист и със злобата си станали съучастници на Пилат, твърдяха, че не подобава на други езици да се слави Бог освен на еврейски, латински и гръцки; и той, разпален от силата на Светия Дух, отхвърли техните лъжи с ясните си доводи. Като преведе църковния устав от гръцки на славянски език, той отиде в Рим, за да изведе на добър край избраното си стадо. С радост

На стр. 4 ➡

➡ Om стр. 2

Създадената във Византия глаголица е въведена в употреба от Солунските братя в Моравия и Панония по време на тяхната мисия сред западните славяни. От Панония глаголицата е проникнала в Хърватско и там се употребява дълго време – чак до XVIII век. По Далматинското крайбрежие е била видоизменена под влияние на други шрифтове – така се е появила т.нар. хърватска, или ъглеста глаголица, която е използвана не само за богослужбени цели, но и за записване както на преводи от латински и италиански език, така и на оригинални произведения. В Хърватско се е появил и терминът глаголица като име на сътворената от Константин-Кирил първа славянска азбука.

От Моравия глаголицата е пренесена в чешката държава и се употребява там до края на XI век. Някои исторически свидетелства дават основание да се предполага, че глаголическата писменост е проникнала за известно време и в Южна Полша. След нерадостния край на моравската мисия Кирило-Методиевите ученици пренасят и въвеждат глаголицата в България.

През целия старобългарски период (IX – XI в.) в двете книжовни средища – Преслав

и Охрид, се употребява т. нар. обла, или кръгла глаголица заедно с по-късно възникналата кирилица. По българските земи са създадени преписите на голяма част от класическите старобългарски паметници.

През среднобългарския период (XII – XIV в.) все още се е знаела азбуката на Константин-Кирил и се четели глаголически текстове, но нови преписи на глаголицата са престанали да се правят. Така в България глаголическото писмо е излязло от употреба, изместено от по-късната кирилска азбука.

Кирилицата е втората старобългарска азбука, за нея традиционно се мисли, че е възникнала след глаголицата.

Няма съмнение, че кирилицата е създадена в България, нейната поява се свързва с дейността на писателите от Преславския книжовен кръг, предполага се, че тя е колективно дело на именитите старобългарски книжовници при царския двор. Липсват сведения за свързване на нейното устройство с дейността на конкретна личност.

Замяната на глаголицата с кирилица се обяснява с разни причини.

Глаголицата е замислена и създадена като писмо на високата църковна книжнина, отредената ѝ съдба е тя да бъде

сакрално писмо. Опора за подобно твърдение се търси в продължителната употреба на ъглестата глаголица в хърватските богослужбени текстове. Към края на старобългарския период кирилицата започва да се използва по-често поради практическото удобство на опростените си буквени начертания. За причина се сочи и съществуваща традиция на продължителна употреба на византийско уставно писмо в канцелариите на българските велможи преди пренасянето на глаголицата в България.

Предполага се, че инициатор на замаяната може да е бил и цар Симеон заради желанието му славянското писмо да се сближи с гръцкото.

Някои изследователи виждат в замаяната резултат от следването на демократичната идея на Кирило-Методиевото дело и изтъкват по-опростения вид на кирилските букви като предпоставка за нейната достъпност сред по-широк кръг хора.

По своята същност кирилицата е компилативна азбука, в нейния състав влизат всички гръцки букви. Не е съвсем ясен произходът на добавените букви, при някои от тях се открива зависимост от съответните глаголически писмена.

Кирилицата е широко разпространена сред южните и

източните славяни, тя става официално писмо в Русия и Сърбия, а до XIX век кирилската писменост се използва във Влахия и Молдавия.

България спасява за европейската цивилизация глаголическата книжнина и се превръща в истинска люлка на славянската писменост. Сред западните славяни глаголическата писмена традиция не пуска дълбоки корени, недълго след Методиевата смърт (885 г.) Константин-Кириловата азбука е заменена с латиница.

Глаголическата писменост процъфтява в Първото българско царство след завръщането на Кирило-Методиевите ученици. Чрез възстановените от тях първоначални преводи на богослужбени книги Кирило-Методиевият книжовен език се връща върху своя, родна почва и това благоприятства за по-нататъшното негово развитие. Говоримият български език със своите диалекти е естествена база, върху която този език се развива и обогатява своя словен имот.

Поради голямата значимост на Кирило-Методиевото книжовно наследство, което България спасява, тя си спечелва вечната признателност и благодарност на славянските народи и уважението на целия цивилизован свят.

Из живота на Методий

Климент Охридски

Както личеше от неговия външен вид, не беше от прост род и от двете страни – по майка и баща, – но от много добър и почтен род, отдавна познат на бога, на царя и на цялата Солунска област. При това и събеседниците, които го обичаха от детинство, водеха с него почтени препирни.

Най-сетне царят, като узна за неговата проникателност, му предаде да управлява славянско княжество, а пък аз казвам – като да предвиждаше, че ще го изпрати за учител и пръв архиепископ от славяните – да се запознае с всичките славянски обичаи и да обикне славяните постепенно.

Като навърши много години в това княжество и видя безброй много тревоги в тоя живот, превърна стремежа си към земното на мисъл за небесното; защото не желаше да тревожи честната душа с неща, които не пребъждат вечно. И като намери време, напусна княжеството. И като отиде на Олимп, където живеят свети отци, като се подстрига, той се облече в черни дрехи. И покорно се подчиняваше, изпълняваше напълно целия монашески ред и при-

лежно се занимаваше с книгите.

Настана такава време, та царят Михаил III изпрати за философа, неговия брат, за да го вземе със себе си на помощ у хазарите, защото там имаше евреи, които хулеха християнската вяра. Като рече: „Готов съм да умра за християнската вяра“ – Методий склони и когато отиде, като слуга служи на по-малкия си брат, повинувайки му се. Той с молитва, а философът със слово обори хазарите и ги посрамива.

Като видяха добрия му подвиг в божия път, царят и патриархът го убеждаваха да го посветят за архиепископ на почетно място, където имаше нужда от такъв мъж. Но понеже не рачи, принуди го и го поставиха игумен на манастир, що се нарича Полихрон, който имаше 24 крини злато приход, а монасите му бяха повече от 70.

Случи се в онези дни, че славянският княз Ростислав и Светополк изпратиха от Моравия пратеници до цар Михаил, говорейки така: „С божия милост здрави сме, ала между нас са дошли мнозина учители, християни от Италия, Гръцко и Немско, които ни учат различно. А ние, славяните, сме прост народ и нямаме кой да ни напъ-

ти към истината и да научи на разум. Та, добри господарю, изпрати такъв мъж, който ще ни разясни всяка истина.“ Тогава цар Михаил рече на Константин философ: „Философе, чуваш ли тези думи? Освен тебе друг не може да свърши това. На ти много дарове и иди, като вземеш брат си, игумена Методия. Вие сте солуняни, а всички солуняни говорят чисто славянски.“

Тогава и двамата не посмяха да се отрекат нито от Бога, нито от царя според думите на апостол Петър, дето казва: „Бойте се от Бога, почитайте царя.“ След като чува височайшата реч, двамата се отдадоха на молитва заедно с други, които бяха със същия дух, с който бяха и те. И тук Бог яви на философа славянските книги. И веднага, щом устрои буквите и състави беседата, той се упути за Моравия, като взе Методий. Подчинявайки се покорно, той пак започна да слугува на философа и да учи с него.

Ала като се изминаха три години и изучиха ученици, те се завърнаха от Моравия. Като узна пък за такива мъже, папа Николай изпрати за тях, понеже желаше да ги види като божии ангели... Той освети учението им, като сложи славянското

Св. Методий

евангелие в олтар на храма „Св. ап. Петър“, а блажения Методий посвети за свещеник.

Ала имаше мнозина други люде, които хулеха славянските книги, говорейки: „Според надписа, що написа Пилат върху господния кръст, освен евреите, гърците и латинците на никой друг народ не подобава да има свои букви.“ Като ги нарече пилатовци и триезичници, тях папата прокълна. И заповяда на един епископ, който беше узвезен от същата болест, и той посвети трима от славянските ученици за попове, а двамата – за четци.

След много дни, когато да иде на съд божии, философът каза на брат си Методий: „Ей, брате, ние бяхме впрегнати заедно да орем една бразда.

На стр. 5 ➔

➔ От стр. 3

той свърши своя живот, като Господ-Бог благослови пречестното негово тяло тук да почива.

И като се сметнат неговите подвизи, трудове и обиколки, няма кому другиму да се отдадат повече похвали. Защото, макар и по-късно да възсия, той надмина всички, както денницата, последна изгряла, със своята светлина надминава по блясък целия звезден лик, като пролива чрез слънчевите си зари светлина. Така и този преблажен отец и учител на нашия език блести повече от слънцето със своите троични зари и просвети безброен народ, който тънеше в мрака на невежеството. И кое място остана незнайно, което да не бе осветено от неговите стъпки? Кое изкуство остана тайна за неговата блажена душа? Като изяви на всички народи разумно скритите тайни в явни слова, той ги тълкуваше на едни чрез писмена, а на други чрез учение, защото в неговата уста се бе изляла божествената благодат. Затова Бог го благослови навек.

Но коя уста може да предаде сладостта на неговото учение или кой език ще може да

Похвално слово за Кирил

разкаже неговите подвизи, трудове и добротата на неговия живот? Тази уста, по-светла от светлината, откри Господа, като просвещаваше помрачените от греховна лъжа. Неговият език изля сладки и животворни думи, неговите пречестни устни цъфнаха като цвят чрез премъдростта; неговите пречестни пръсти създадоха книгите, тези духовни органи, и украсиха славяните със златозарни букви. Чрез неговите богогласни уста се наситиха ония, които жадуваха за разум Божии; чрез тях се насладиха мнозина с благоразумие и с богоизтъкан венец увенча многоплеменния славянски народ, при който той (Кирил) биде изпратен нов апостол. От неговите устни изгря източникът на живата реч, която напои пресъхналата наша сухота; те свързаха многохулния език на еретиците.

Тази уста прочее се яви като някой серафим, който прославя Бога, и от нея ние познахме трисветлото Божество, което се съвместява в едно същество, по свойствата и имената си разделяемо и равно прославяно, същество на присносъщия Отец,

Син и Свети Дух.

И затова аз облажавам, о преблажени отче Кириле, твоите устни, от които се изля духовна наслада на моите устни. Облажавам твоя многогласен език, който, като възсия над моя народ със зарите на трибезначалното Божество, отпъждаше греховния мрак. Облажавам и многопресветлото, озарено от Светия Дух твое лице, от което изгря многоразумната светлина и което съкруши и многобожеската лъжа. Облажавам твоите златозарни очи, които излекуваха нашата неразумна слепота, и така изгря богоразумната светлина. Облажавам ангелозрачните твои зеници, озарени от божествена слава, които ме просветиха с боговдъхновени слова и очистиха сърдечната ми слепота. Облажавам пречестните ти ръце, от които се изля върху моя народ богоразумен дъжд, който накваси с боготечната си роса изгорелите от греховна суша наши сърца. Облажавам богодвижимите твои пръсти, които написаха за моя народ освобождение от греховното иго. Облажавам светозарната ти утроба,

от която изтече за моя народ волята на живота, падаща отгоре чрез твоите молитви. Облажавам светлите ти нозе, с които ти обходи като слънце целия свят, като просвещаваше с боговдъхновеното си учение. Облажавам пречестната твоя църква, в която почива многоразумният и Богоречив твой език.

Блажен е този град, който даде покой на третия изпълнител на божие то providение; той прочее завърши недовършеното дело на двете върховни светила (апостолите Петър и Павел) и стана блажен. Затова Господ-Бог му заповяда да иде на пречестен покой при тях. Той почина с мир в Господа в годината 6377 от сътворението на света, месец февруари, 14 ден (869). И след като бе свършил всички служби и трудове, поради живота си и вярата си той се причисли към светите отци. И стана с ангелите ангел, с апостолите – апостол, между пророците – пророк, и между всичките светци – съпричастник на божията слава. С тях, преподобни учителю, ти се моли за нас, които чествуваме твоего преславно успение, за слава на светата Троица – Отец, Син и Свети Дух – сега, винаги и навек. Амин.

➤ От стр. 4

След като завърших своя живот, аз падам на нивата. Ти много обичаш планината Олимп, но заради нея ти не оставяй учението си, защото с него ти по-лесно ще можеш да се спасиш."

Като изпрати пратеници при папа Адриан II, Коцел поиска да му отпусне Методий, нашия блажен учител. А папата рече: „За учител не само на тебе едного, но на всички онези славянски области го изпращам от бога и светия апостол Петър, първия Христов приемник и ключодържец на небесното царство.“ И го изпрати, като написа това писмо:

„Адриан, епископ и божи раб, до Ростислава, Светополка и Коцела. Слава богу във висините, а на земята мир, между човешките благоволение. За вас чухме духовни неща, а сега горещо жадуваме и се молим заради вашето спасение – именно, че господ е подтикнал вашите сърца да го потърсят и ви е посочил, че не само чрез вяра, но и чрез добри дела трябва да се служи на бога: защото без дела вярата е мъртва и загиват онези, които си мислят, че познават бога, а пък с делата си се отмятат от него. Затова не само от този светителски престол искахте учител, но и от благоверния цар Михаил. И той ви изпрати блажения философ Константин и брата му, докато ние не успяхме. Но те, като узнаха, че вашите страни спадат към апостолския престол, не извършиха нищо противозаконно, но дойдоха при нас, носейки

и мощите на св. Климент. След като изпитахме тройна радост, ние, като проучихме всичко, намислихме да изпратим във вашите страни нашия син Методий, след като го осветихме с учениците му, мъж, свършен по ум и правоверен, за да ви поучава, както сте искали, точно тълкувайки на ваш език книгите на целия църковен чин заедно със светата миса – сиреч литургията – и с кръщението. Тъй както е започнал да ви поучава философът Константин с божията милост и с молитвите на свети Климента, ако някой друг може също тъй достойно и правоверно да ви поучава, нека делото му да бъде свето и благословено от Бога, от нас и цялата католическа и апостолска църква, та лесно да свикнете с божие заповеди. Само това правило да пазите: при литургията Апостолът и Евангелието най-напред да се четат на латински, а после на славянски, за да се изпълни словото на писанието: „Нека възхваляват Господа всички езици“; също и другото: „На различни езици всички разказват за Божието величие, както светият ум им даде да говорят.“ Ако ли някой от събраните ваши учители, които угажат на слуха ви и се отвръщат от истината, започне да ви води към заблуда, като се осмели да учи иначе, хулейки книгите на вашия език, да бъде отлъчен не само от църквата, но и от причастие, докато се поправи. „Защото те са вълци, а не овце; тях трябва да познаваме по плода им и да се пазим от тях.“ А вие, възлюбени чедо, слушайте

божието учение и не отхвърляйте църковното наставление, за да станете с всичките светци истински поклонници на Бога, нашия небесен отец. Амин!"

Коцел прие Методия с голяма чест. И пак го изпрати при папата с двадесет мъже, почетни люде, за да го посвети за епископ на Панония, на престола на св. Андроник, апостол от 70-те [ученици] – което и стана.

След това старият враг, завистник на доброто и противник на истината, повдигна против Методий сърцето на врага на моравския крал заедно с всичките епископи. „В нашата област учиш“ – казаха му те. А той отговори: „Ако знаех, че е ваша, аз бих се махнал, ала тя е на св. Петър. И наистина, ако вие поради лакомия и ревност преминавате старите граници на панонската църковна област въпреки каноните, като забранявате божие учение в нея, то пазете се: като искате да пробиете желязна планина с костен череп, да не би да си разпръснете мозъка!“ А те му казаха: „Понеже буйно говориш, зле ще изпатиш!“ Той пък отговори: „Истината казвам пред царе и не се срамувам, а вие вършете с мене по волята си! Аз не съм по-добър от онези, които, защото са говорили истината, са се избавили от този живот чрез много мъки.“

След като Методий наговори много работи, ала без да могат да му възразят, кралят каза изпод вежди: „Не измъчвай моя Методий, защото вече се изпоти като при пещ!“ А той рече: „Господарю, еднъж някои

люде, като срещнали един изпостен философ, запитали го: „Защо се потиш?“ А той отговорил: „Премирах се с простаци!“ При тези думи се разотидоха тия, които се препираха, а него, като го изпратиха в Ш в а б с к о, държаха го две и половина години.

Дойде до папата вест и като узна, че Методий е затворен, той изпрати клетва против тях: всички кралски епископи да не служат меса, сиреч литургия, докато го държат в затвор. И тъй те го пуснаха, като казаха на Коцел: „Ако го държиш при себе си, лесно няма да се избавиш от нас!“ Но те не се избавиха от св. Петровия съд: четворица от тези епископи умряха.

Тогава пък се случи, че моравците изгониха всички немски попове, които живеяха у тях, щом догадиха, че те не се държат добре с тях и че коват интриги срещу им. И на папата изпратиха молба: „Понеже учение по-рано нашите бащи са приели кръщение от свети Петър, дай ни архиепископа и учителя Методий!“ И папата веднага го изпрати. И като го прие княз Светополк с всички моравци, повери му всички църкви и духовници във всички градове. От този ден започна много да се разпространява божие учение и духовниците да се умножават по всички градове, а езичниците да вярват в истинския Бог, отказвайки се от своите заблуди. Толкова повече и моравската държава започна да се разширява по всички страни и със сигурност да побеждава вразите си, както самите моравци разказват това.

Веселин Стоянов

Когато братята Кирил и Методий натопах перата си в гръцката мастилица, вдъхновението им беше водено от светлината на познанието и те сътвориха български букви, за да не четем и гадаем също като неверниците. Светите братя превеждаха Божието слово с новите знаци и слепците проглеждаха. Трупаха се евангелия, псалтири, молитвеници, избрани апостоли, все с едничката цел да не остава нашият народ без светлината на разума и да не се затрие българският дух от света без следа.

Появиха се „Пространното житие на Кирил“ и „Шестоднев“ на Йоан Екзарх, по-късно бял свят видя и „Беседа против новопоявилата се богомилска ерес“. Така стана ясно, че буквите са велика сила и подредени като хор от ангели, могат да извикат светлината или, строени като войници от взвод за разстрел, могат да отпушат тъмна стихия в душата на човека. Паисий започна исто-

Почит към буквите

рията си като укор към онези, които не познаваха своя род и език. В Браила Ботев редеше български вестници с дървените букви от печатницата на дядо Паничков, а в София хаджи Иванчо Пенчович изписа с български букви подписа си под присъдата на Дякона Левски. С български букви пишеха кратките си писма войниците от многобройните фронтови окопи, опасали България като примка от бесило. С български букви ни изпрати оттам и своята „Сиротна песен“ подпоручик Димчо Дебелянов. Пак с тези букви се подписваха и българските дипломати под конвенции и договори, превърнали страната ни в печален къс земя.

С български букви Пейо Яворов написа стихотворението си „Нощ“, а по тясната кожа на софийските вестници недоучили писачи разпъваха сляпото му тяло на кръст. С български

букви пишеха европейците по образование в. П. Славейков, д-р Кръстев и циклопът на българската култура Гео Милев, а Антон Страшимиров написа най-страшния некролог в българската история: „Убиха и брат ми. Бог да пази България!“ С български букви, украсени с царски вензели, най-сетне дописаха и моторните песни на Никола Йонков Вапцаров.

След всичките тия неща българските букви ставаха вече за всичко. С тях се пишеха панегрици, концепции, доноси и кадрови справки за досиетата, в които самите букви умираха, задушени от праха на нискочелите насекоми. Сред облаци от неясни мисли буквите служеха за ласкателства, грубост, лъжа и бездуховност и тежка беше участва на оногова, който търсеше с тях светлината. Все пак за чест на българския народ имаше и такива люде и те заслу-

На Георги Янев, наш насърчител в почитта към буквите

жават нашия поклон.

Не за такава съдба бяха създали буквите светите братя, но и това е познание, може би по-истинско от всяко друго. И ако сваляме шапка днес пред буквите, то е защото те останаха верни на България, с онази почтена сърдечност, на която е способен само самият български народ. Те останаха единствените живи знаци в необятния български иконостас, където винаги е било тясно за прекалените светци, идолопоклонниците и тираните.

Българските букви... „Нашето А, Б, Райно...“ – подсказва ни Бойчо Огнянов през билото на времето. Дано не го забравим и дано не изгубим почит към това наше А, Б, В... и не започнем да гадаем и четем като неверниците.

Каквито, прочие, сме били вече не един път...

Поклон!

ЯДРЕНАТА ЕНЕРГЕТИКА – QUO VADIS?

(Размисли след референдума)

Проф. д.ф.н. Никола Балабанов

Като специалист, който близо 50 години е преподавал ядрена физика на студентите, на 27 януари гласувах с твърда убеденост „за“ развитието на ядрената енергетика в България. Аз съм от поколение, което взе участие в поставянето на основите на ядрената физика у нас, в това число и на ядрената енергетика. Изследователският реактор ИРТ – 2000 беше пуснат в БАН през есента на 1961 година. Една година преди това аз защитих дипломна работа по изучаване на дифузията и забавянето на неутроните. Разработената методика по измерване на неутронни потоци беше използвана през следващите години от Лабораториите по реакторнофизични измервания към ИРТ – 2000. Лично на мене придобитият опит ми помогна много за провеждане на първите радиометрични изследвания в нашия институт (1962 – 1963 г.) и за организирането на учебния практикум към създадената през 1963 г. катедра по атомна физика.

Бях горд, когато през 1974 г. с построяването на АЕЦ „Козлодуй“ България стана 13-ата страна в света с ядрена енергетика. През следващите години централата се превърна в перла на българската икономика. Затова оттогава всяка година нашата катедра организира посещения на студентите в Козлодуй. Болезнено съпребивах проблемите на ядрената енергетика, възникнали като следствие от тежки аварии в АЕЦ („Три Майл Айленд“ в САЩ и „Чернобил“ в СССР). За чест на нашата страна през онези трудни години (90-те) бяха въведени два нови ядрени блока и АЕЦ „Козлодуй“ осигуряваше почти 50% от електроенергията у нас. Благодарение на това, че получаваше стабилна, безопасна и евтина електроенергия страната ни преживя и кризисните години в края на века. Ще припомня, че 3-ти и 4-ти блок произвеждаха енергия на цена 1,4 стотинки на киловатчас, и то без каквито и да е щети на околната среда и населението.

Изглежда, на някои това не се хареса. Югозападните ни съседи обявиха „страх“ от нашата централа, подхранван от „загрижеността“ на западноевропейските политики. Цялата история от последните 150 години показва такава „загриженост“ на Европа към проблемите на Балканите: сакън, някой да не дръпне напред. Естествен резултат от тази политика беше изискването за затваряне на първите четири реактора в АЕЦ „Козлодуй“ като условие за влизането на България в Европейския съюз. Това беше несправедливо, защото всички международни специализирани комисии (десетки на брой) декларираха високото технологично равнище и безо-

пасната експлоатация на нашите реактори.

През есента на 2001 г. у нас се създаде Граждански комитет за защита на АЕЦ „Козлодуй“. Неговият председател, проф. Стефан Воденичаров (сега председател на БАН и временно министър на образованието), дойде в нашия град, за да търси подкрепата на Пловдивския университет. Ректорът проф. Огнян Сапарев предложи аз да бъда включен в комитета. В него участваха специалисти в областта на енергетиката, в това число. инж. Козма Кузманов, един от създателите на АЕЦ „Козлодуй“, видни учени – професорите Георги Марков, Георги Бакалов, Александър Чирков, изтъкнати интелектуалци: Марко Семов, Вили Цанков, Светлин Русев, Рангел Вълчанов и др.

Беше удоволствие да се работи и общува с тези хора. Опитаме се да организираме и настроим общественото мнение против решението за затварянето на ядрените блокове, надявахме се да убедим и правителството. Професор Чирков сподели на една от срещите, че има приятелски отношения с премиера Саксбургготски и ще се опита да го привлече за нашата кауза. Напразно! По същество ние бяхме „донкихотовци по дух“ (термините са на Пол Валери, който характеризира така интелектуалците, които през 30-те години са се опитали да се противопоставят на надигащия се фашизъм) и се хвърляхме срещу „вятърни мелници“ в лицето на управляващите, без напълно да осъзнаваме, че техните „перки“ се въртят на Западния вятър. И една от основните причини за появата на този вятър е, че българските реактори са дело на Изток.

Не мога да не споделя, че станах свидетел на безразличието по тези въпроси у много хора, в това число и сред мои колеги, които не се включиха в движението за защита на АЕЦ „Козлодуй“.

По същото време големите страни (САЩ, Русия, Украйна, Франция) удължиха с 15–20 години срока на експлоатация на своите реактори. Направиха го и някои малки страни като Словакия и Литва. Ние не успяхме. Нашата общественост не реагира достатъчно убедително, за да застави правителството да защити централата. Днешният българин не е така корав и неотстъпчив като своя предшественик Балканджи Йово и лесно се съгласява да дава „на чужда вяра“ своите ценности.

За да оправдае своето отстъпление, правителството обеща до десет години да въведе в действие АЕЦ „Белене“. Беше ясно, че това е демагогия, и аз реагирах със статия във вестник „Марица“: „Лъжа е, че Белене ще заработи преди 10 десет години“ (21.11.2002 г.). За съжаление се оказах прав.

Миналото лято, когато беше подета инициативата за възобновяване строителството на АЕЦ „Белене“, надеждите ми отново се възвърнаха. През есента се обадиха от името на акад. Ст. Воденичаров с предложение да се включа в Инициативния комитет. С удоволствие приех поканата и се опитах да проявя някаква активност. Пловдивските медии не се оказаха особено отзивчиви в това отношение. Написах две статии за ядрената енергетика и с призив към съгражданите за подкрепа на идеята, предадох ги лично в редакцията на вестник „Марица“, но така и не бяха публикувани. Дадох съгласие за участие в телевизионно предаване, но не получих конкретна покана. Единствената ми обществена изява беше едно интервю – експромтно по Дарик радио. Участвах в някои от инициативите, които Българският атомен форум организира в София.

С наближаването на датата за референдума ставаше все по-ясно, че той е обречен. Най-напред Народното събрание промени формулировката на въпроса към гражданите, с която го обезличи. След това

партиите се втурнаха да политизират събитието. Няколко дни преди референдума премиерът по „най-демократичен“ начин призова привържениците си да гласуват с „не“ въпреки многократните изявления преди това в полза на ядрената енергетика. Не беше трудно да се предскаже, че каквито и да са резултатите от допитването, политиките ще ги тълкуват в своя полза и във вреда на опонентите. Така, вместо да научат мнението на хората за решаването на един от най-важните проблеми на човечеството – енергетиката, те търсеха подкрепа на своите партии.

Референдумът беше умишлено провален. Някои се постараха „лошият материал“ в лицето на българските гласоподаватели да бъде превърнат в още по-лош. Няма никакво основание за радост от когото и да е. Едновременно с безразличието си гражданите показаха недоверие към политиките. Боя се, че то трудно ще бъде възстановено.

Що се отнася до енергийната стратегия на България, има надежда, че идните парламенти и правителства ще я преразгледат. Основание за това дават някои събития и числа, свързани с електродобива и електрооснабдяването. Свидетели сме на гневните реакции сред гражданите, предизвикани от последните „сметки“ за електричеството. И то сега, когато цената е 17 ст. за киловатчас. А тя е такава благодарение на приноса на ядрената ни централа, която произвежда ток с цена 4,7 ст./квтч. Ако не беше „Козлодуй“, цената щеше да скочи до 22 ст./квтч.

Много се говори за алтернативните (възобновяеми) източници на енергия. Трябва да се знае, че понастоящем те произвеждат от 2 до 10 пъти по-скъпа електроенергия от ядрената. Може би след 50 години те ще бъдат по-ефикасни, но дотогава ядрената енергетика е без алтернатива. Да прибавим и плановете на Европейския съюз, според които до 2050 г. електроенергията трябва да бъде напълно беземисионна! Какво ще правим с нашите ТЕЦ-ове, които бълват хиляди тонове прах, въглеродни и серни окиси?

(Ще си позволя една стъпка.

На стр. 7 ➔

Доц. Красимира Кръстанова е новият декан на Философско-историческия факултет

Изборите за ново ръководство на Философско-историческия факултет поради изтичане на мандата на досегашния екип начело с доц. д-р Мария Шнигер се състояха на 12 февруари. В зала „Компас“ присъстваха 59 членове на Общото събрание при списъчен състав от 71 души. Дневният ред включваше отчет на декана доц. Шнигер, отчет за финансовото състояние и избори на нов декан, на председател и заместник-председател на Общото събрание и за попълване на факултетния съвет.

В отчетния си доклад доц. Мария Шнигер подчерта, че ФИФ, който беше създаден през 2004 година, вече е направил някои от най-важните крачки в своето развитие. Тя изрази надежда, че определеното „най-младият факултет в Пловдивския университет“ ще отстъпи място на новите определения като: „факултет с най-интересни и обществено значими проекти“, „факултет с най-интензивно израстване на кадрите“, „факултет, в който студентите се радват на грижите и вниманието на преподавателите и администрацията и където намират посоките на своите бъдещи пътища“.

Тя се върна и към началото, когато щатният състав на факултета е бил от 33 души, а понастоящем са 60, като става дума не просто за количествено израстване, а за натрупването на един сериозен кадрови потенциал. От преподавателския състав има само 6 асистенти, които не са доктори, а средната възраст е под 50

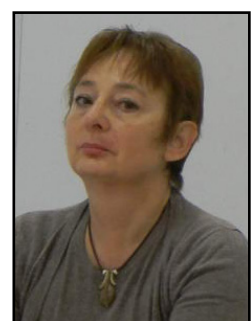
години и тенденцията е тя да намалява. Доц. Шнигер изказа благодарност и към ръководствата на Пловдивския университет, и към колегите от Филологическия и Педагогическия факултет и Факултета по икономически и социални науки, които през годините са оказвали подкрепа на новоизграждащия се факултет.

В изказванията си доц. Илка Петкова, гл. ас. Деян Деянов, проф. Людмил Спасов, доц. Валентин Петрусенко и доц. Иван Чалъков дадоха положителна оценка на изнесените факти в отчетния доклад. Ректорът проф. Запрян Козлуджов, който присъстваше в качеството си на член на Общото събрание, също даде положителна оценка за работата на доц. Мария Шнигер и нейния екип, като отбеляза и персоналната заслуга на декана както за туширането на напрежението, появило се началото на мандата, така и за цялостното развитие на факултета. Проф. Козлуджов очерта и някои насоки, които са важни не само за ФИФ, но са общовалидни и за целия университет – поддържане на добър психоклимат, привличане на качествени кадри и развитие на академичния състав, подобряване на инфраструктурата, с което ПУ да става все по-привлекателен за студентите, проектната дейност да бъде и източник за приходи в бюджета на Университета.

След като беше очертана историята на Философско-историческия факултет до настоящия момент, дойде и времето да бъде представена философията

Доц. д-р Красимира Кръстанова

завършва история с профил етнология в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1980 г. През 1987 г. е докторант в Етнографския институт с музей при БАН. От същата година става научен сътрудник в Института, а от 1994 до 2005 г. – в Института за фолклор при БАН. През 2005 г. се хабилитира в ПУ „Паисий Хилендарски“, където четири години (2008 – 2012) е ръководител на Катедрата по етнология към Философско-историческия факултет. Красимира Кръстанова притежава богат административно-управленски опит, който съчетава с четене на лекционните курсове *Увод в етнологията и социалната антропология* и *Основи на етнологията*; членува в професионални научни асоциации, федерации, комисии, дружества и други (международни – EPMCT, IANA, AISLF, национални – Асоциация на българските етнологи). През годините стажува и специализира в различни европейски държави: Университет Лион 2 – Франция, програма MIRA, изследователски проект (3 месеца, 2004 г.); Разработване на изследователски проект в рамките на Регионалната програма на Нов европейски колеж – Букурещ, Румъния (5 месеца, 2002 г.); Интердисциплинарно и регионално лятно училище в Клуж (1 месец, 2000 г.); Стаж в Центъра по етнология в Париж (1 месец, 1994 г.) и т.н. Участник и организатор на научни конференции, изложби и форуми, както и на научни проекти. Автор е на много монографии, статии и студии.

за неговото бъдещо развитие.

Водещият събранието проф. Иван Джамбов даде думата на доц. Светлана Събева, председател на Комисията по предложенията, да представи кандидатите на проф. Людмил Спасов за председател и на доц. Стоян Чиликов за заместник-председател на Общото събрание. Дватама кандидати бяха избрани, като се получи съответно 57 гласа за проф. Спасов и 55 гласа за доц. Чиликов.

Единствената кандидатура за декан беше на доц. д-р Красимира Кръстанова, която представи най-важните акценти от своята *Програма за разви-*

тие на ФИФ през периода 2013 – 2017 година, тъй като програмата беше предварително публикувана на сайта на факултета. Тя получи положителния вот на 56 от членовете на Общото събрание. Доц. Кръстанова досега беше заместник-декан и в този смисъл нейното избиране е и знак за запазване на посоката, утвърдена от предишното ръководство. Предстои Факултетният съвет да избере и заместник-декани.

Успех на доц. Красимира Кръстанова и на всички новоизбрани членове на ръководния екип на ФИФ!

Тильо ТИЛЕВ

➔ От стр. 6

Да допуснем, че след време енергията, добивана от вятърни централи, стане конкурентоспособна. Ако политическата конюнктура в България се запази, каквато е сега, партийните лидери навярно ще спорят по въпроса откъде трябва да духа вятърът – от Изток или от Запад.)

В света понастоящем работят 438 промишлени ядрени реактора (в Европа – 143). Строят се 63 нови. АЕЦ ще строят южните и северните си съседи. Ние продължаваме да се колебаем.

Преди няколко години президентът на Световната организация на атомните оператори Реми Карл призна, че „технологичното оборудване на АЕЦ „Козлодуй“ е принос в развитието на световната ядрена енергетика“. Действително, стрес тестовите, извършени през последната година (след аварията във „Фукушима“), показаха, че българската АЕЦ е сред десетте най-безопасни в света. Наложително е и е възможно „животът“ на двата хилядника в Козлодуй да бъде удължен поне с още 10 години.

Въпреки това от АЕЦ „Беле-

не“ не трябва да се отказваме. Там са вложени значителни средства и са реализирани начални етапи на строителството. Централата е необходима за страната ни както от икономическа, така и от екологична и социална гледна точка. Според оценките на специалистите „животът“ на новите реактори ще бъде с продължителност 60 години. Те ще се изплатят за 18 години, след което в продължение на 42 години „Белене“ ще бъде истинска „фабрика за пари“. Това са оценки на инж. Христо Христов, директор на Институ-

та по електроника, споделени на форум, проведен в София на 21 януари.

На същия форум след доклада на инж. Йордан Костадинов (бивш изпълнителен директор на АЕЦ „Козлодуй“) зададох въпроса какви са политическите причини за отлагането на строителството на АЕЦ „Белене“. Неговият отговор беше: „Няма такива. За съжаление, ядрената енергетика у нас е в ръцете на политиците, а с нея трябва да се занимават държавници. Но такива в България няма!“

Дали не е прав!?

Новата магистърска програма „Социоанализа и междучовешки отношения“ е обърната с лице към бъдещето

През февруари в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се открива нова магистърска програма – „Социоанализа и междучовешки отношения“. Тя ще бъде само в редовна форма на обучение и ще се администрира от катедра „Социология и науки за човека“ към Философско-исторически факултет, събщи ръководителят на магистратурата доц. д-р Светлана Събева.

Новата програма ни беше предложена от самите бакалаври по социология, след като се запознах с учебния план на бакалавърската степен „Социология и науки за човека“, каза доц. Събева. Екипът на катедра е добавил към предложението на студентите и засиления акцент върху клиничните практики. Досегашната бакалавърска програма по социология не даваше за тях нито професионалните шансове, нито интелектуалните предизвикателства, които предлагат психоанализата и социоанализата – като форма на клинична социология. Затова сме им дълбоко благодарни, че ни подканиха да започнем тази програма доста преди 2017 г., както беше замислено, допълни доц. Събева.

Новата магистърска програма е насочена към всички бакалаври от направленията „Социология, антропология и науки за културата“ и „Философия“ – те ще следват 3 семестъра. С един семестър повече ще се обучават бакалаврите от всички други области на висшето образование, които се интересуват от теорията, емпирията и клиничните практики на социоанализата. Професионалната квалификация на всички е „клиничен социолог – социоаналитик“.

Специалността „Социоанализа и междучовешки отношения (теория, емпирия, клинични практики)“ е обърната с лице към бъдещето и към прагматичните проблеми, които то поставя пред нас. От 90-те години на миналия век ние живеем в общество на неизчислими рискове и дълбока криза на социалната държава. Човекът и човешките отношения са връхлетени от съвсем неочаквани предизвикателства, съвсем нови „социални страдания“ и форми на лична несигурност,

каза доц. Събева.

Тя обясни, че в това число влизат както всекидневните психопатологии на „излишните за обществото“ и социалните страдания на т. нар. „прекариат“. Минава се през травматичните проблеми на „асистираната смърт“, „самотата на дълбоката старост“ и „децата в риск“, за да се стигне до проблеми като щекотливото проблематизиране на новите междупоколенчески кризи и амбивалентната полова идентичност, конфронтацията ни например с еднополовите бракове.

Тези проблеми няма как да не бъдат предизвикателства и пред социологията и хуманитарните науки. Както и терапевтичните практики, които все повече се нуждаят от една обновена социология, която е в състояние да бъде и наука за човека в неговата конкретна ситуация – едновременно като свободен за екзистенциални възможности и като вписан в социалните редове. Така се очертава полето на клиничната социология, в което социоанализата влиза в критически диалог с дисциплини и аналитични техники на психоанализата и психиатрията, за да осъществи пренос на научните знания в практиката на междучовешките отношения.

Оттук идват и лекционните курсове, които са избрани за магистърската програма: от теоретичните уводи в социоанализата, психоанализата и психопатологията – с техните методи, до по-емпирично ориентирани – като „Социология на социалното страдание“, „Социоанализа на дара и отмъщението“, „Социоанализа на личността“; и оттук вече до клиничните практики – като „Социоанализа и психиатрия“, „Психопатология на всекидневния живот“, „Възрастова

социоанализа“ или „Наследяване, самонаследяване и биографични траектории“. Всъщност логиката на това преминаване е заложена още в самото име на магистърската програма, коментира доц. Събева.

Магистърската програма „Социоанализа и междучовешки отношения (теория, емпирия, клинични практики)“ разчита на най-добрите лектори по тези проблеми – както от катедра „Социология и науки за човека“ и от Института за критически социални изследвания към Пловдивския университет (заедно с нашите софийски колеги), така и на учени от Западна Европа, сътрудничащи с Института.

Заедно с това екипът от преподаватели разчита и на усилията на самите студенти да се научат да мислят – и теоретично, и емпирично – това върхлетяло ни бъдеще, както и да бъдат клинични социолози – социоаналитици, справящи се прагматично с неговите предизвикателства. Затова дидактически в новата магистратура е заложено не само на обучение, гъвкаво балансиращо между социологията и хуманитарните науки на XXI век, но и на възпитание в една нова социологическа чувствителност, в „мислене срещу инерцията“, без които социоаналитичните клинични практики са невъзможни.

Тези техни усилия ще бъдат щедро възнаградени: след като завършат програмата,

те ще бъдат конвертируеми навсякъде по света експерти, които гъвкаво ще реагират на тези предизвикателства, заяви доц. д-р Светлана Събева. Това значи, че ще могат да работят навсякъде, където се разпростира бързо изменящият се пазар на социологическия труд: като експерти по социалното страдание, предизвикано от новите форми на заетост и трудови конфликти – напр. при приватизацията на публични доскоро институции като училища, болници и затвори.

Биха могли да се реализират като терапевти социоаналитици и клинични социолози, които упражняват доскоро непознати клинични практики, като напр. консултанти при т.нар. „асистирана смърт“ или „деинституционализацията“ на психиатричното лечение. Също така възпитаниците на новата специалност могат да работят и като клинично ориентирани социални работници, занимаващи се с т.нар. „деца в риск“, с проблемите на „социализацията в старостта“ или с все по-задълбочаващите се проблеми на съвсем новите поколенчески кризи, на амбивалентна полова идентичност и т.н.

Даваме възможност на младите хора да придобият не само социологически знания, но и умения сами да влияят върху измененията на този пазар – да предлагат нови, търсени, но все още неинституционализирани или полуинституционализирани социологически професии, обърнати към бъдещето, смята доц. Събева.

През февруари стартира вариантът за специалисти – 3 семестъра обучение. Допълнителна информация за „Социоанализа и междучовешки отношения (теория, емпирия, клинични практики)“ може да се получи на телефон 032/ 261 491 или на e-mail: svetlana_sabeva@yahoo.de от ръководителя доц. д-р Светлана Събева и координатора гл. ас. д-р Стойка Пенкова.

Форум „Наука 2013“

Весела КАЗАШКА

На 8 февруари 2013 г. в конферентна зала „КОМПАС“ на Пловдивския университет се проведе за шести път традиционният форум „Наука“. Форумът беше организиран от заместник-ректора по наука и международно сътрудничество проф. д-р Невена Милева и поделението „Научна и приложна дейност“.

Участници във форума бяха преподаватели от Пловдивския университет, ръководители на проекти, декани, млади учени и студенти.

Форум „Наука 2013“ имаше две цели. Първата беше да се представят двугодишните изследвания на младите учени от Университета и двата мащабни общоуниверситетски проекта: *Инкубатор за наука и предприемачество „Пълдин“* и *Автоматизираната система „КОМПАС“*. Втората цел беше да се осъществи тясна връзка между отделните екипи, за да се получи обединяване на усилията и научния потенциал при кандидатстване в международни и национални конкурси, да се поставят въпроси, проблеми и да се споделят добрите практики.

Залата беше изпълнена със студенти и млади учени, а старт на събитието даде д-р Тихомир Митев от Философско-историческия факултет. Той представи проекта, ръководен от доц. д-р Иво Христов: **„30 години социални изследвания на науката и технологиите – постижения и предизвикателства“**.

По проекта е извършена инвентаризация на съществуващите подходи в науката и технологиите, развитието им и критически анализ на теоретическите и методологическите проблеми. Подготвена е за отпечатване първата част на „Антология по STS“, разработена е втората част на „Антология по STS“ и електронен вариант на трета част на „Антология по STS“, с най-добрите студентски разработки.

Втори поред беше представен проектът на Химическия факултет с ръководител доц. Стела Статкова: **„Синтез, анализ и антимикробна активност при хетероциклически съединения“**. Докторант Маргарита Дочева представи резултатите по проекта. Продължени са изследванията върху реакцията на междумолекулното алфамидоалкилиране. В резултат на проведените експерименти са синтезирани 15 нови производни на бензамидозола. Проведени са биологични тестове, с нивосинтезираните съединения по отношение на тяхната анти-

микробна активност. Установен е инхибиращ и бактериостатичен ефект спрямо *E. aerogenes*, *S. aureus* и *C. albicans*. Установени са условия за получаване на екстракт от тютюн, обогатен на флавоноиди и НЕсъдържащ никотин. Намерен е селективен метод за екстракция на рутин от тютюн. Реализиран е вариант на реакцията на Бишлер-Напиралски в присъствие на PPA/SiO₂ като „зелен“ и ефективен метод за синтез на изохинолинови производни.

Докторант Кремена Стефанова представи проекта от конкурса „Млади учени“ на ФМИ: **„Приложение на ИТ при моделиране с някои специални видове диференциални уравнения“**. По проекта е обособен нов алгоритъм за приближено решаване на обобщена гранична задача за диференциални уравнения с максимуми. Обоснованият алгоритъм е реализиран компютърно, като е илюстрирано практическото приложение на метода върху конкретен пример. Решени са линейни и нелинейни диференчни неравенства, в които неизвестната функция участва със своя максимум в предвиден интервал от време. Получени са достатъчни условия за ограниченост на решенията на диференчни уравнения с максимум.

Проектът **„Биология на поленови алергени и антигени. Механизми за взаимодействие с имунокомпетентните клетки“** с ръководител проф. Балик Джамбазов бе представен от Цветелина Бацалова. По проекта са събрани и са обработени кръвни проби от пациенти, страдащи от алергии, и контролни здрави пациенти. В процес на доразвиване са 5 – 6 алерген специфични Т-клетъчни линии. Изследвано

е влиянието на поленови екстракти и синтетични пептиди върху Т- и В-клетъчния отговор на здрави и болни пациенти. Доказано е, че имунният отговор по отношение на алергена B2II на пациентите с алергии се различава статистически значително от този на контролната група.

Проектът на Педагогическия факултет предизвика силен интерес и обширна дискусия. Наименованието му е: **„Междучелностни отношения, самооценка и емоционална регулация“**. Ръководител е проф. Галин Цоков, а резултатите бяха представени от докторант Дилиана Ангелова. По проекта е създаден концептуален модел на отношенията между връстниците в детско-юношеската възраст. Разработен е цялостен инструментариум за изследване на приятелството, самооценката, алтруизма и стиловете на емоционално привързване в юношеска възраст. Отчасти е потвърдена хипотезата за взаимна свързаност между приятелството и емпатията и приятелството и самооценката при висококачествени приятелства.

След дискусията присъстващите имаха възможност по време на почивката да обсъдят представените проекти в неформална обстановка и да се подготвят за втората част на Форум „Наука 2013“.

Във втората част бяха представени двата общоуниверситетски проекта. Проф. д.м.н. Георги Тотков представи резултатите от проекта **„Концептуално и компютърно моделиране на методики и процедури за оценяване и акредитация (с приложение във висшето образование) – КОМПАС“**. Връзката между наименованието на конферентната зала и името на проекта не е случайно. Както проектът е общоуниверситетски, така и залата, използвана за конференции и научни форуми е общоуниверситетска, а техниката, позиционирана в нея, е осигурена с финансови средства по проекта.

По проекта е създаден базов прототип на системата КОМПАС, която действа чрез провеждане на експерименти със системата, включително и от външни потребители. Информационното и компютърното моделиране на методики и процеси са насочени към осигуряване и поддържане на качеството на науката в ПУ. Извършените дейности по създаване и изследване на модели за оценяване и управление на качеството, адаптираните методи за оценка на качеството, процедурите за развитие и атестиране на академичния състав имат иновативен и научно-приложен характер.

Доц. д-р Теменужка Йовчева представи **„Университетски център за трансфер на знания и технологии, Пълдин“**. По проекта е изследван процесът на иновативна дейност от конкретна идея до достигане до продукт и регистрация на студентска spin-off фирма. Осъществени са 3 разработки по физични демонстрации, разработка за симулация и демонстрации по биология и 1 разработка на химически репелент. Проведено е маркетингово проучване и анализ на пазара на съответните продукти. Това е първият проект от такъв тип за университета.

Ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов изрази положителното си отношение към представените изследвания и даде думата на проф. д-р Невена Милева да изясни ситуацията с Националния фонд „Научни изследвания“ и отражението върху научните изследвания в Пловдивския университет.

В заключителната си реч проф. Милева представи резултатите по всички проекти от конкурсите 2011 – 2012 г. и направи анализ на научната дейност през периода. Акцент за бъдещите изследвания ще бъде приложният характер на науката, без да се подценява или намалява значението на фундаменталните научни изследвания.

През месец март предстои отпечатване на сборник с резултатите от проектите, финансирани по Наредба № 9, с описание на постигнатите резултати. След отпечатване на сборника се планира и онлайн гласуване за най-добрия проект. Ръководителите на отличените проекти ще получат грамоти и награди.

XV олимпиада по морфология на българския език: синтез от гласа на традицията и бъдещето!

Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

На 13.01.2013 г. в 13. и 11. аудитория на Ректората бе проведена юбилейната XV олимпиада по морфология на съвременния български език. Няколко поколения студенти от Филологическия факултет са били съпричастни към това събитие. Създадена и развивана в годините от доц. д-р Красимира Чакъррова, олимпиадата днес е от реномираните, запомнящи се студентски прояви в новобългарската хуманитаристика.

Положителните страни на този престижен форум могат да се търсят в различни посоки, но има няколко, които са задължителни в профила му. Олимпиадата предизвиква конкуренция между изкушените да познават морфологичната система на българския език. Репродуктивният подход тук не е достатъчен. Защото понякога формулировката на задачата и формулата на наизустяване могат да се разминат значително. Олимпиадата тества логическите способности на мисълта и най-вече дали мисълта съумява да „дешифрира“ структурата на езика. Олимпиадата даде и продължава да дава таланти за пловдивската филология. Този научен форум показва, че е възможно теоретичните познания и практическите способности на студента да се тестват синкретично. Често олимпиадата показва интересна симетрия в знанията, но сигнализира и за изненадващ асиметризм. Случвало се е например участник да се справи с много трудни от теоретична гледна точка задачи и да допусне грешки при членуването на имената или при „разпознаването“ на основни видове морфемии в линейната структура на думата.

Може да се каже, че олимпиадата е повече от добър знак и за бъдещето на изпитните формати, тя ни провокира да се запитаме дали вече не е дошло времето за бенефис на модела „теглим един въпрос“ или „пишете по следния въпрос...“. Защото при този традиционен изпитен модел, както е доказвано във времето, лотарийният шанс работи за едни, а не работи за други... И което е по-важно – представата за реалното състояние на граматическа компетентност у студентите е някак повече от условна. Но това са теми за дискусия в друг формат и преки диалози. Въпросът е, че олимпийският тест дава равен шанс за всички, те стартират от една позиция и според собствените качества и проявите им, естествено, финишират на различни позиции. Е, това вече е надпреварата, спринтът на

нето през една дисциплина. То е постоянно и във всяка следваща студентите научават поредния факт за езика и неговите особености.

Поздрави към участниците за техните постижения и творчески ентузиазъм отпрати и гл.

Момент от церемонията по награждаването на отличилите се в олимпиадата. Отляво надясно са: доц. д-р Константин Куцаров; доц. д-р Красимира Чакъррова; Мария Кременарова (БЕАЕ), морфолог на 2013 г.; Веселина Василева (БЕРЕ), морфолог на 2012 г.; гл. ас. Мария Павлова

мисълта, прескачането на препятствия по езиковото трасе...И печеленето на призове след последователни тренировки.

Единайсет награди раздадоха на официалната церемония организаторите. 60 студенти третокурсници участваха в юбилейното състезание тази година. Олимпиадата е по-трудна от изпита, каза доц. д-р Константин Куцаров, представител на организационния и проверовъчния екип при раздаването на наградите. Мария Кременарова от *Български език и английски език* спечели първата награда и юбилейната купа „Морфолог на 2013 г.“. Връчи ѝ я морфологът на 2012 Веселина Василева. Втора позиция зае Дилбер Ахмедова от *Български език и испански език*. Трима станаха носители на третия приз – Ивелина Паничарова (*Български език и испански език*), Петя Стоилова (*Славянска филология*) и Ахмед Атипов (*Български език и руски език*).

Шесторка се заформи при поощренията – Мария Хаджиева, Милена Калчева и Здравка Спасова от *Славянска филология*, Лилия Узунова от *Български език и испански език*, Теодора Кашилка от *Българска филология* и Десислава Муракова от *Български език и английски език*.

Доц. д-р Красимира Чакъррова с усмивка подчерта, че езиковото образование за филолога не свършва само с преминава-

ас. Мария Павлова, член на преподавателския екип морфолози.

Олимпиадата е утвърден форум, коментират помежду си реализирали се вече в практиката бивши студенти на Пловдивския университет, участници в предишни издания. От няколко години подобен род състезание се провежда и в Софийския университет. Желанието на пловдивските организатори е форумът да се превърне в национален. Единствената причина, която пречатства осъществяването

на тази идея, е, че дисциплината Морфология на съвременния български език се изучава през различно време в отделните университети.

Хубаво е, че пловдивски форум поражда интереса на екипи от другите университети. Хубаво е за Пловдив и пловдивската филология, за пловдивската лингвистична школа. А че нейното създаване и развитие се свързва с името на проф. д.ф.н. Иван Куцаров, също е факт. Както е факт и неговата подкрепа към олимпиадата и нейния развой.

2013-а е двойно юбилейна година за младовремето на пловдивската лингвистика. Предстои и 15-ото издание на Националната научна конференция за студенти и докторанти. И тя се е превърнала в знаков форум на Филологическия факултет. И на нея проличава присъствието и взаимодействието между генерациите – студенти и докторанти. Както конференцията, така и олимпиадата се организират със съдействието на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. Неговите представители – студенти и докторанти, ефективно участват в реализацията и на двата форума. Някои са в програмата с научни доклади, за други предстои да тръгнат из пътеките на научния анализ. И да видят себе си в отражението на езика или литературата, където светлините се запалват трудно, но прожекторите са мощни, ако се проявява системност...

Гласовете на победителите:

**Здравко Минчев, морфолог на 2001 г.:
Победата идва само ако си бил сърцат!**

Истинските студенти са хора, чиито сърца желаят да бъдат пленени от науката. Те отиват в университетите, защото смятат, че там има нещо повече от учебници и монотонни лекции. Отиват там, защото очакват някой да разбере потребността им от знание и да им даде нещо повече от заглавие на урок на неразбираем език, а в края на семестъра да ги чака в кабинета си с червен химикал в ръка. Студентите искат да разговарят с преподавателите си и да им задават много въпроси, дори и лични. Те искат и получават. Това се случва в часовете по морфология в Пловдивския университет. Там сърцата биват пленени, монотонността е чужда, диалогът е нещо обичайно. Резултатът е логичен – олимпиадата по морфология, мястото, където въпросите намират своите отговори. Наречена е „олимпиада“, защото в науката е важно да участваш, а победата идва само ако си бил сърцат.

Скъпи олимпийци, не се отказвайте да искате знание! Не спирайте да давате енергията си, за да го получавате!

Филологическият факултет организира поредица от обучителни семинари за учители по български език и литература

Два обучителни семинара под надслов „Актуални проблеми на българския правопис и пунктуация“ осъществи Филологическият факултет в рамките на месец. Около триста учители от Южна България пристигнаха в Пловдивския университет. Семинарите се организираха по проект на заместник-декана на Филологическия факултет доц. д-р Красимира Чакърова. На 12 януари 2013 г. тя даде старт на първия от форумите, като поздрави участниците и представи официалните гости.

Семинарът е показателен за загрижеността на филолозите към духа и езика като национално значима тема, акцентира в приветствието си доц. д-р Жоржета Чолакова, заместник-ректор по учебната дейност. Според доц. Чолакова към тази тема преподавателите по роден език и литература проявяват сериозна отговорност.

Деканът на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов оприличи форума с мащабно събитие в голяма концертна зала и подчерта стремежа и действията на факултетското ръководство да се осъществяват полезни контакти между университета и средните училища в страната. Доц. Иванов се върна назад във времето и като литературовед припомни, че въпросите на правопис

Отляво надясно: заместник-ректорът доц. д-р Жоржета Чолакова (поздравява участниците в първия семинар), доц. д-р Красимира Чакърова (организатор на семинара), доц. д-р Маргарита Димитрова от БАН (един от авторите на новия правописен речник), проф. д.ф.н. Светла Коева (директор на Института за български език) и доц. д-р Живко Иванов, декан на Филологическия факултет

са са били обект на анализи и полемика и сред българските писатели през 90-те години на XIX век. Според него темата за българския език стои в пряка връзка с основните въпроси, отнасящи се към националната ни идентичност.

В работата на първия семинар се включиха и представители на Института за български език при БАН. Директорът на Института проф. д.ф.н. Светла Коева определи образованието като национална мисия и изрази оптимизъм за бъдещо взаимодействие между филологическите институции.

В дискусиата с учители-те участва доц. д-р Маргари-

та Димитрова от Секцията за съвременен български език и един от авторите на излезлия през септември 2012 г. правописен речник.

Преди това в два модула гл. ас. д-р Теофана Гайдарова от Катедрата по български език направи обзор на правописно-пунктуационната ситуация в съпоставка между речника от 2002 г. и новоизлезлия речник.

Вторият обучителен семинар бе открит на 9 февруари 2013 г. отново от доц. д-р Красимира Чакърова. Приветствие към присъстващите отправи и доц. д.ф.н. Вера Маровска, ръководител на Катедрата по български език в Пловдивския

университет, което завърши с думите: „В интерес на всички е да усвоим по-бързо речника. Да ви е полезна срещата!“. „Тук ще получите компетентна и безпристрастна оценка“, посочи доц. д-р Иван Чобанов, представител на деканското ръководство на Филологическия факултет.

И на втория семинар Институтът за български език имаше свой посланик. В Пловдив пристигна заместник-директорът проф. д-р Елка Мирчева. В хода на дискусиите тя спомена, че се предвижда през 2013 г. „Официален правописен речник на българския език“ да има разширено издание.

Учителите филолози демонстрираха загриженост за нормите на съвременния български език. Преподавателите са обединени от идеята за единство в правописно-пунктуационните правила, за яснота и конкретност при поднасянето им в учебниците по български език.

Поради големия интерес към провеждането на обучителните семинари Филологическият факултет организира и трети (заключителен) семинар, който ще се проведе на 9 март 2013 г., от 10 до 15 часа в 1. и 2. аула на ПУ „Паисий Хилендарски“ (Нова сграда, бул. „България“ № 236, ет. 2).

Тенчо Дерекювлиев

Ирена Русева, морфолог на 2006 г.: Олимпиадата по морфология е мерило за филологическия академизъм

Морфологията е безкрайно интересна наука, която според мен по-добре от всички други може да обясни дълбочината на езиковата семантика и функционалност. Прекрасно е, че младите лингвисти могат сами да се убедят в това чрез участието си в традиционната ежегодна олимпиада по морфология.

За разлика от други изпитни формати олимпиадата предпоставя на участниците в нея възможността да изследват границите на познанията си, да изпитат тръпката на откривателството и да усетят истинските измерения на студентството и филологическия академизъм.

Веселина Василева, морфолог на 2012 г.: Олимпиадата спря колебанията ми накъде да се развивам

Не са чести случаите, когато вземам решение, за което дълго след това да се поздравявам. Участието ми в олимпиадата по морфология е сред тях.

Трудно спирах да мисля за Олимпиадата. Откривах грешките си, виждах пропуските и те ми се струаха ту много, ту малко. Няколко пъти си представях как вземам някаква награда и за

кратко се опивах от емоцията, само за няколко секунди, да не би да падна после, неотличена, от твърде високо. Часът на награждаването настъпи. Изживях няколко особено трепетни минути, докато едно по едно бяха обявявани имената на отличилите се студенти – от най-ниския до най-високия приз: бавно, спокойно и тържествено. Когато и за второто място не чух да се обръщат към мен, реших, че явно съм се заблудила в надеждите си, и малко ми поолекна. Желанието да продължаваш да правиш нещо, безспорно се подхранва от постигнатите успехи. Колебанията ми в каква посока да се развивам и къде да си поставя горната граница, се разрешиха на 18 януари 2012 г. Сега знам, че мога и много повече.

Мария Кременарова, морфолог на 2013 г.: Езикът е най-голямата ми страст!

Правех домашните редовно през двата семестъра. Отделих и коледната почивка само за морфологията. Доц. Чакърова с огромно желание отговаряше на въпросите ми. Говореше доста мотивиращо, впоследствие разбрах, че е черта на характера ѝ да показва и да търси доброто у всекиго, защото самата тя е с добро сърце. С една дума, накара ме да повярвам, че не е невъзможно и аз да успея в нещо.

Българският език винаги е бил най-голямата ми страст. Щастлива съм, че доказах това чрез своето участие.

Официален правописен речник на българския език – новости и проблеми

Гл. ас. д-р Теофана ГАЙДАРОВА

Официалният правописен речник на българския език (ОПРБЕ) е третият нормативен речник, издаден от Института за български език към БАН. Той описва актуалното състояние на българския език и узаконява правописните и пунктуационните промени, настъпили през последните десет години. В него се въвеждат около 10 000 нови думи, които засега са се настанили в езика ни. Има и такива, при които изписването е променено или са въведени като дублетни. Някои дублетни форми са запазени, а други са отпаднали. Промените са свързани с различни категории думи и са на различни места в речника и затова е необходимо детайлно прочитане на речниковите статии. При излизането на **Нов правописен речник на българския език** (НПРБЕ) през 2002 година отправихме препоръка към авторите да направят приложение с новостите и промените, което не се случи нито тогава, нито при издаването на ОПРБЕ. А такова приложение би могло да ориентира бързо и ефективно ползващите правописния справочник.

При анализ на предговора и словника на ОПРБЕ прави впечатление, че представените нови формулировки на правописните и пунктуационните правила, направените допълнения и уточнения не винаги са по-ясни и категорични, по-разбираеми и четивни. Уводната част не е особено съкратена, въведени са и нови моменти. Ще отбележа някои предимства и недостатъци на ОПРБЕ, който вече е единственият официален справочник за правопис и пунктуация. Лошото е, че ако искаме да ги открием, трябва да прочетем целия речник и да го съпоставим със стария.

Основното предимство на новия речник е свързано с установяването на правописа на скоро навлезли в езика ни думи, като *акаунт*, *е-фактура*, *айфон*, *мейнстрийм*, *ноутбук*, *м-търговия* и т. н. Няма да коментирам тяхната нужност и устойчивост, но е добре да ги има, за да нямаме колебания по отношение на техния правопис.

Общите правописни правила, представени в предговора, започват традиционно с правописни правила с фонетичен характер.

Няма промяна в правилата за **променливо я**. Но за съжаление, в това отношение ОПРБЕ ни поставя в изключително трудна ситуация. Проблемите произтичат от един от основните недостатъци на речника – а именно липсата на спреженията на глаголите. Представянето им само с основна форма не ни дава възможност да направим справка както за миналите времена, така и за причастните форми. Това не отговаря на уговореното в предговора, където се твърди, че са избегнати по-елементарните случаи, за да се обърне внимание на по-проблемните. („При думите без правописни особености във формообразуването представянето е максимално опростено“, ОПРБЕ, с.141). Ако решим например да проверим спрежението на глагола „чета“, ще намерим единствено формата за 2 л. ед. ч., тоест „-еш“. В НПРБЕ всички глаголи, които са от първо и второ спрежение и са наистина проблемни, бяха представени с формите за сегашно време, минало свършено време, минало несвършено време, сегашното деятелно причастие, миналото свършено деятелно причастие, миналото несвършено деятелно причастие, миналото страдателно причастие и дееспричастие, повелителните глаголни форми – *чета*, *-еш*, *четем*, *четох*, *чете*; *четях*, *четеше*, *четяхме*, *четяхте*; *чел*; *четял*, *четели*; *четен*; *четящ*, *четящи*; *четейки*; *чети!*, *четете!*. Както се вижда от примера, сред тези форми има доста проблемни в словообразователно отношение. В ОПРБЕ цари пълна неяснота в това отношение и е добре да се прави справка с НПРБЕ. Иначе правилата за писане на думите с променливо **я** са абсолютно идентични с представените в НПРБЕ. Има някои нови дублетни форми, като: *бялна* се и *белна* се, *дялна* и *делна*, *рязна* и *резна*, *десноцентристки* и *дясноцентристки* (но: *деснофлангови*, *дясноориентиран*), *лявовъртящ* и *левовъртящ* (но: *леворък*, *лево-сектант*), *големогабаритен* и *голямогабаритен*, *големокалибрен* и *голямокалибрен*, *големоплощен* и *голямоплощен* и др.

Гл. ас. д-р Теофана Гайдарова

Новост е също така извеждането в отделен параграф на **правописа на -к- и -з-** в глаголни форми. Те се грешат особено често – например: *сека*, *секат*, *пека*, *пекат*, *река*, *рекат*, *тека*, *текат*, *мога*, *могат*. Бих искала да обърна внимание и на миналите страдателни причастия, образувани от тези глаголи, като *печен*, *облечен*, *наречен*, *речен* и т. н., които също са проблемни.

Правилата за правописа на **двойните съгласни** не са променени. Във връзка с тях обаче интерес представлява съществителното име *именик*, при което явно двойното **н** е смислоразличително. Тоест *именик* е човек, който има имен ден (*именик*, *именици*, *двама именици*, *именица*), а *именник* е вид документ със следното словообразуване: *именник*, *именници*, *два именика*. Посочена е и думата *именяк* – най-вероятно като синоним на *именик*. Не са разграничени обаче думите *едноименник* и *съименник*, при които двойното **н** е съхранено. Разбира се, съществуват две прилагателни: *имен*, *имения* (*т*), *имени* и *именен*, *имения* (*т*), *именна*, *именно*, *именни*.

В предговора по-ясно и опростено са представени правилата за **предаване на собствени имена от чужди езици в българския книжовен език**. Допуска се писането на **с** или **з** в края или в средата на имена от английски език, т.е. *Чарлз* и *Чарлс*, *Дикенз* и *Дикенс*, *Холмс* и *Холмз*, *Голсуърти* и *Голзуърти*, *Солсбъри* и *Солзбъри* и т.н. Обръща се внимание на някои отдавна навлезли и широко известни собствени имена, които се предават на български в преведена или полупреведена форма. Подобни бяха посочени и в стария речник, но в друг параграф. Тук чрез примери се разрешава и въпросът за тяхната употреба с пълен или кратък член в зависимост от синтактичната позиция. Посочени са примери от типа на: *Белия* (*т*) *дом*, *Великата френска революция*, *Дворец на конгресите*, *Харта за правата на човека*, *Лондонска филхармония*, *Нобелова награда за литература*; *Августин Блажени*, *Екатерина Велика*, *Карл Велики*, *Ричард Лъвското сърце*, *Карлсон*, който живее на покрива, *Пипи Дългото чорапче*, *Малкия* (*т*) *принц*; *Баязид Първи*, *Лъв Пети*, *Йоан Павел Втори*, *Хенри Осми*; *Северна Ирландия*, *Южна Франция*, *Южноафриканска република*, *Източен Йерусалим*; *Атлантически океан*, *Боденско езеро*, *Магеланов проток*, *Суецки канал*.

Според ОПРБЕ се допуска също така имената на някои географски обекти да се предават преведени или транскрибирани. Например: *Големия* (*т*) *каньон* и *Гранд каньон*, *Огнена земя* и *Тиера дел Фуего*, *Скалисти планини* и *Роки Маунтинс*. Не е ясно обаче защо в *Роки Маунтинс* изписването става с две главни букви, а в *Гранд каньон* – с главна и с малка. Това би трябвало да се унифицира.

При изясняването на предаването на собствени имена от чужди езици в оригиналната им форма се допуска широко известни собствени имена от чужди езици да се предават в оригиналната си графика. Например: *Yahoo* и *Microsoft* отново се намират в преговори. *Facebook* ви помага да се свързвате с хората в живота ви.

Правилата, отнасящи се до употребата на **пълната и кратката членна форма при имената от мъжки род**, са по-ясно формулирани в сравнение с НПРБЕ и илюстрират повече случаи. В НПРБЕ на този въпрос е посветена страница и половина, а в ОПРБЕ – цели

Практикум по български език привлече ученици от страната

Сериозен интерес сред кандидат-студентите предизвика организиранят от Филологическия факултет практикум по правопис и пунктуация. Лингвистичният форум се състоя на 9 февруари. Ученици от различни градове на Южна България дойдоха в Пловдивския университет, слушаха лекция за новостите в правописния речник от 2012 г., упражняваха своите способности по правопис и пунктуация. И за този форум домакините отчетоха отрано запълнени заявки. Семинарът беше открит от доц. д-р Красимира Чакърова, заместник-декан по учебната дейност на Филологическия факултет. Специалистът по морфология и стилистика на съвременния български език приветства зрелостниците и кандидат-студентите и подчерта, че тяхното присъствие в 6. аудитория на Ректората е доказателство за сериозната им мотивация при овладяването на родния език.

Участници в практикума по български език

Участниците проявиха активност и задаваха своите въпроси, свързани с особености в правописа и пунктуацията. В два модула лекторът, д-р Теофана Гайдарова от Катедрата по български език, разясни правописно-пунктуационни новости и специфики, присъстващи в новия правописен речник. Във втората част на практикума

учениците тестваха познанията си върху задачи за употребата на пълния и краткия член при имената от мъжки род с всичките разновидности и „уловки“, търсеха верните граматични форми за различни категории на думите в българския език. Задълбочена беше работата и върху пунктуационните задачи, като беше акцентирано на

вариантността при употребата на препинателни знаци.

Между двата модула организаторите презентираха и специалностите, предлагани от Филологическия факултет. Представители на различните катедри отговаряха на кандидат-студентски въпроси, свързани с графика на провеждането и със спецификата на изпитите за различните филологически специалности в Пловдивския университет. Д-р Милена Стойкова от Катедрата по руска филология покани кандидат-студентите да посетят университета и в предстоящите през пролетта дни на отворените врати. В синхрон с организаторските си стратегии домакините от Филологическия факултет дадоха възможност на кандидат-студентите да избират и полезни за тях помагала в областта на правописа и пунктуацията, предлагани на импровизиран базар пред 6. аудитория.

Тенчо Дерекювлиев

➡ От стр. 12

четири страници. За първи път е използвано старото учебническо правило за заместване с местоимението **той**, когато употребяваме пълен член, и с **него** при наличието на кратък член. Новост е препоръката за членуването на географските названия с пълен и кратък член, но само тогава, когато са в основна форма. Например: *Искър, Искърът, Искъра, Лувър, Лувърът, Лувъра* (ОПРБЕ, с. 21 и с. 23). Те са разграничени от такива географски названия, чиято основна форма е само членувана, например: *Юндола, Леденика, Превала* (ОПРБЕ, с. 24). Последните се запазват по този начин независимо от синтактичната си позиция в изречението.

Например: *Пред Лувъра се издига кристална пирамида. Цвингерът е един от най-големите европейски музеи. Леденика е най-голямата българска пещера. В местността Превала се състоя традиционният фолклорен събор.*

Правилата за употребата на **бройната форма** не са променени. Има обаче две противоречия в словника. Не е ясно защо трябва да пишем *двама кочияша* и *двама момъци*, вместо *двама кочияши* и *двама момци*. Съвсем правилно са дадени като дублети *двама сина* и *двама синове*, защото в НПРБЕ беше призната само формата *двама сина*. В същото време трябваше да се даде и гратисен период за формата *двама човека*, наред с посочената *двама души*. Според ОПРБЕ книжовно правилно е единствено *двама души*. Разграничението между лица и нелица при съществителните имена във връзка с употребата на бройната форма много добре може да се илюстрира с омоними, когато две съществителни напълно съпадат по форма, но едното от тях означава лице, а другото – нелице. Това е направено в ОПРБЕ, като на съществителните имена са поставени индекси и са описани като лица и нелица. Например: *дразнител₁, -ят, -я, дразнител₂, (двама и т.н.) дразнител₁ (лице) и дразнител₂, -ят, -я, дразнител₁, (два и т.н.) дразнител₂ (нелице), рибар₁, -ят, -я, рибари, (двама и т.н.) рибари (лице) и рибар₂, -ят, -я, рибари, (два и т.н.) рибаря (нелице)* и т.н. В НПРБЕ за последните две думи например беше уточнено, че първата означава лице, а втората – птица. Така би било по-лесно за потребителите на речни-

ка, но трябва да се съобразим с новия начин. Понякога ще е добре да имаме подръка и двата речника, за да си доизясняваме някои понятия и примери.

За пръв път в правописен речник е обърнато внимание на **местоименните форми**. Пояснено е, че местоименните форми за м. р. ед. ч. *кого, когото, някого, никого* са задължителни в писмен текст, отнасят се за лица и изпълняват служба на допълнение в изречението. Те и бездруго отдавна не се използват в устната реч, но сега вече се обявяват за задължителни само в писмен текст. Въпреки всичко е добре да се спазват, защото, ако се налага да ги употребяваме само в писмен текст, без да ги изговаряме в устната реч, ще ни бъде много по-трудно. Затова по-добре е не само да напишем, но и да кажем:

Кого ще поканиш на рождения си ден?

На кого можеш да се довериш?

Човекът, когото срещнахме, е братовчед ми.

Специално е обърнато внимание на **окончанията за 1 л. мн. ч. сег. вр. на глаголите от първо и второ спрежение**. Категорично е упоменато, че те имат единствено окончание **-м**, тоест *четем, пишем, говорим*. Това е възстановяване на вярното правило, защото според НПРБЕ в разговорната реч се допускаше окончание *-ме*, т.е. *четеме, пишеме, говориме*.

Частта, посветена на **съгласуване по число**, е разширена с обяснението, че в словосъчетания от съществително име и две или повече съгласувани еднородни определения, които се отнасят до еднотипни обекти, съществителното име е в ед. ч. Например: *Рилски и Бачковски манастир, синята и бялата кола, английски, немски и руски език* и т.н. Другите случаи касаят съгласуването по число в състава на учитивата форма и при тях няма разлики в сравнение с НПРБЕ.

В следващите броеве на вестника д-р Теофана Гайдарова ще ви запознае с промените, които се отнасят до употребата на главна и малка буква, слятото и полуслятото писане, дублетните форми и пунктуацията. Ако имате някакви уточняващи въпроси, може да пишете на електронната поща на вестника: vestnik_pu@abv.bg, или на д-р Теофана Гайдарова: tgaydarova@yahoo.com.

Проф. д-р Асен Карталов навърши 80 години

Проф. д-р Асен Карталов е роден на 22 януари 1933 г. в Ракитово. Житетският път на проф. Карталов е многоизмерен, а траекторията му е белязана от събития с положителен и с отрицателен знак, които оставят своя ярък, дори съдбовен белег.

Във връзка с неговата 80-годишнина на заседанието си от 13 февруари 2013 г. Факултетният съвет на Факултета по математика и информатика го награди с почетна грамота и беше поднесен поздравителен адрес (публикуваме го отделно) от декана проф. д-р Асен Рахнев.

През 2011 г. проф. Карталов отбеляза още един юбилей – 50 години преподавателска

Проф. д-р Асен Карталов

дейност, която преминава в Пловдивския университет и АМТИИ.

Асен Карталов е автор на книгите „Завистта“ (1993, 2013), „Самотата“ (1996), „Академичната свобода“ (2002), „Страхът“ (2003), „Личност и звание“ (2012).

Сега вече като пенсионер той продължава да бъде отдаден активно на някои от най-важните неща в неговия живот – любимите внуци, книгите, общуването с приятелите и колегите в Университета, туризма.

Да е жив и здрав и все така да съхранява своя младежки дух!

Тильо Тилев

ОБРАЗЪТ НА ПРОФЕСОРА И ПРИЯТЕЛЯ

Проф. д-р Живко ГЕШЕВ

* * *

Проф. Асен Карталов често ми е казал: „Живко, аз не съм философ, а само преподавател по философия“. Аз знам, че професор Карталов е много скромен и искрен, и напълно го разбирам. В днешния свят на високи технологии, на интернет ние знаем много за известни политици, артисти и спортисти, които виждаме всеки ден по телевизията. Но кой се интересува от живота, професията и съдбата на философите, още повече от философите в България и в град Пловдив?

Аз имах щастието да общувам с по-младия и с възрастния професор. Доц. Карталов участваше в комисията за провеждане на конкурсния изпит за асистент по диалектически и исторически материализъм във Висшия селскостопански институт „Васил Коларов“ – Пловдив, който аз спечелих през лятото на 1980 г. По-късно взех участие в обсъждането на монографията на доц. Карталов „Завистта“, с която той получи званието „професор по философия“ (1990 г.). През 1998 г. проф. Карталов, като член на СНС по философия, ми оказва голяма помощ за моето хабилиране като доцент, а през 2012 г., като председател на научно жури, професорът по един професионален и научно-етичен начин защити представените от мен научни трудове и моята личност и след гласуване получи академичната длъжност професор в Аграрния университет – Пловдив.

Днес, когато уважаемият професор д-р по философия Асен Карталов празнува своя юбилей, бих искал да кажа, че

през всичките тридесет и три години, откакто се познаваме, съм чувствал професора като една сродна душа. Не само философията, професионалните интереси ни обединяваха. Има нещо по-дълбоко. Нашите души бяха акордирани една към друга, вибрираха като че ли на една и съща честота. Когато бях по-млад и общувах с професора за приятелството, любовта, мълчанието, бях склонен да определя моя по-възрастен колега като един самотник и си повтарях един стих на Тютчев:

**Сам в себе си живееш – вглъбен:
Душата ти е святъ свещен.**

Ние двамата споделяхме своите преживявания, но бях сигурен, че не само аз, но и моят колега и приятел осъзнаваме, че почти е невъзможно да открием на другия съкровения си вътрешен свят, че винаги остава някаква ирационална тайна... Защото е много сложен и загадъчен светът на човешката душа. Убеден съм в това и днес, когато съм възрастен. Но моята любов и уважение към проф. д-р Асен Карталов, към моя духовен приятел, който Съдбата ми изпрати като Ангел небесен, ме провокира да се опитам да сътворя неговия образ.

* * *

Професор Карталов носи в себе си образа на Сократ, Епикур, Монтен и Ницше. Като Сократ той не се уморява да философства – сутрин, обед и вечер, през деня и нощта; със студенти и колеги – философи, математици, физици, педагози и психолози, учени и граждани. Да, професорът носи в себе си светлия образ на Сократ, такъв, какъвто го знаем от диалозите на Платон.

Моят приятел не е луд само в четенето на книги, в любовта си към изкуството и туризма. Неговата лудост е лудост на мисълта, вечна игра на мисълта, въображението, фантазията, спомениите, емоциите и чувствата. Тази луда игра възвисява човешката душа в царството на Истината, Доброто и Прекрасното.

Проф. Карталов не е посветен в божествените истини като Питагор, но благодарение на ясното си мислене, контрол над своите сетивни желания, страсти той се приближава към света на идеалното. Дълбоко в себе си приятелят носеше един Демон, една божествена тайна, която беше и е движеща сила на неговия живот – Любовта. Любовта превръща всеки хаос в порядък. Кратък е човешкият живот, но любовта е безсмъртна, защото превръща човека в небесно, божествено същество. Нежната душа на професора и човека винаги изпитва носталгия за чиста, безкористна, безсмъртна любов – онази любов, която е над страстта, която говори, а не мълчи, пред която боговете се прекланят.

Професорът и човекът се е издигнал над своето его, над гордостта, алчността и страха от смъртта. Той отдавна е надникнал в царството на безсмъртните и не се страхува да се изправи пред лицето на смъртта и Бога, защото помни смъртта, не забравя Епиктет и Паскал. Но в образа на професора винаги е доминирала светлината, жизнеността, простотата и естествеността на човека и философа Монтен.

Българският философ проф. Карталов носи свободомислението и хуманизма на Ренесанса, прокарава пътя за един нов

На проф. д-р Асен Карталов

Ренесанс в българския духовен и философски живот, чрез който се защитава човекът като творец, като индивидуалност.

Професорът е и обикновен човек, който обича живота, стреми се към сетивни удоволствия, към жените и може би понякога е проявявал суета, каприз. Но той като мъдрец от Изтока е бил почти винаги господар над самия себе си. Доколкото познавам моя приятел, мисля, че той никога не е потъвал в света на светските ценности и удоволствия. Като Епикур той предпочита разумното нещастие пред безкрайното щастие.

Понякога съм улавял нещо тъжно в душата на приятеля (телепатията е най-силна при сродните души). Но това е било временно, защото не тъгата, мъката, а радостта, любовта, смехът са най-дълбоката същност на вътрешния аз на философа и човека Асен Карталов. Като Епикур той е нежно загрижен и любвеобилен към своите приятели, безкористно служи цял живот на приятелите, на своите деца и внуци. Може би Северин Боеций е съвсем прав, когато твърди, че приятелството е най-висше благо, но то се постига не чрез щастие, а чрез добродетел!

Духът на Епикур и Монтен присъства във философията на професора, в житейската философия на Асен Карталов. Този дух му дава сила през годините да се издигне над обстоятелствата на живота и да търси основанията на свободата и щастието в самия себе си. Атараксията е била неговата цел,

На стр. 15 ➔

➔ От стр. 14

но макар и да философията за самотата на човека в съвременното общество на отчуждението, философията на проф. Карталов е антииндивидуалистична. Защото човекът е обществено същество; защото най-висшата човешка потребност е потребността от общуване. Без общуване животът губи своя нравствен и духовен смисъл. Най-важното в човешкия живот е да се усъвършенстват човешките отношения, да се изградят трайни духовни връзки между човека и себеподобните.

Макар книгите за мълчанието, самотата да създават у нас предварителна нагласа, че това са произведения, вписващи се в ирационалната парадигма на мислене и преживяване от Шопенхауер до наши дни, проф. Карталов в нито един момент не изпада в песимизъм. Не воля за отказване от живота, а воля за повече достоен, истински живот – както във възрастта на младостта и зрелостта, така и в почтената възраст на старостта. Волята за повече любов и уважение към човека, за духовна наслада от живота – от изкуството, философията, от общуването с природата и общуването с хората, извисява човека над животните, развива божествените потенцици у човека. Това иска да ни каже човекът и преподавателят по философия Асен Карталов. И с това се издига над скромността и се изкачва високо на духовната стълбичка на мъдреците.

Но следва да кажем, че той, като истински мъдрец, никога не е бягал от света на обикновените хора както от град Пловдив, така и от своя роден край, от гр. Ракитово. Мъдрецът винаги търси усотояването, за да размишлява за живота, за да твори. Но проф. Карталов избира не пътя на самотника, отшелника, исихаста, а пътя на Ницше. Неговата философия е философия на силния, твърдия човек. Още в условията на тоталитаризма човекът и гражданинът Асен Карталов прояви смелост, мъжество и героизъм, за да напише рецензия в защита на автора на „Фашизмът“ – доктор Жельо Желев.

Асен Карталов като орел се извисява към небето, търси духовна свобода, но и страстно желае да се завърне към хората и като Заратустра да каже: „Ей, мили българи, аз много ви обичам! Обичам ви, когато сте твърди. Не се страхувайте да съзиждате своята съдба!“

Като Фридрих Ницше проф. Асен Карталов непрекъснато пътешества в планината, но не в

Алпите, а в Родопите – в планината на Орфей. Тук се зарежда с космическа енергия, тук чува как пее божественият Орфей и разговаря с птиците и цветята на езика на боговете.

Може би в светския живот и в академичната среда много жени и студентки са се влюбвали в професора и мъжа, защото той наистина е една харизматична личност – личност с чар, магнетично излъчване от неговите очи, тембър, смях, и са били готови да споделят своята страстна любов с него, да го разкъсат (както вакханките са разкъсали Орфей). Но Орфей е обичал само Евридика, а професорът, човекът Асен Карталов е изповядвал една философия – обичал е всички жени

на сила на неговото Слово – слово на свободния човек, на смеещия се философ, на гражданина с активна жизнена позиция, на психолога и педагога, който може да прокара мост от света на своето поколение към света на деветнадесет-двадесетгодишните.

Добрият философ има мисията да предава не само знания и опит, но и култура, а това предполага и ораторско изкуство. От тази гледна точка ми се струва, че проф. д-р Асен Карталов е едно изключение в днешния свят, в който, както казва Ницше, всички говорят и никой никога не слуша. Словото на професора от Пловдив се излива като музика на неговата душа, като Божи дар от сърцето му. Може

Поздравителен адрес

Уважаеми проф. Асен Карталов,

По случай Вашата 80-годишнина приемете най-сърдечни поздравии от колектива на Факултета по математика и информатика при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“!

Във връзка с това радостно събитие желаем още веднъж да засвидетелстваме своето уважение и благодарност за духовното богатство, което щедро споделяхте с мнозина от нас!

Гордеем се като българи с Вашите постижения във философията, с активната Ви творческо-изследователска дейност, с откровените и мъдри послания на Вашите книги!

Високо ценим Вашия професионализъм, Вашата богата ерудиция и преподавателските Ви качества!

Вашата принципна гражданска позиция и безкористна обич към красотата на българската природа са вдъхновение и пример за подражание на всички нас!

Пожелаваме Ви крепко здраве, много щастие, творческо дълголетие и още дълги години да запазите младия си дух и неуморимия си ентузиазъм!

Декан на ФМИ: проф. д-р Асен РАХНЕВ

духовно и така се е спасил от женската ревност и завист.

Философията на антропологията на проф. Карталов е възхвала на жената – на нейния интелект и красота. Може би Асен Карталов се е учил от жените на нежно и галантно общуване, а може би и той самият е възпитавал девойките – бъдещи учителки – в изкуството да общуваме, да обичаме. Но аз лично смятам, че от гледна точка на китайската философия професорът е една цялостна личност, постигнал е хармония между „ин“ и „ян“, т.е. между интуиция, чувства, интелект и воля.

Има нещо много красиво и романтично в образа на философа и човека. Проф. Карталов е не само философ, но и оратор. Неговата харизма е свързана с ораторското изкуство, което той владее до съвършенство. Неслучайно студентите винаги са идвали с голямо желание на лекциите му и са изпитвали истинско удоволствие от духовната атмосфера, които лекторът създава, от магическата, любов-

би и духовната атмосфера в Академията за музикално и танцово изкуство, където той дълги години преподава, е дала своето отражение върху неговия слух и неговото слово. Но лично за мен и там, и в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проф. Карталов се изяснява като пловдивския и българския ангелогласен философ, който чрез омайващото си слово предава своите знания, съзерцания, спомени и видения за света и света на човека. Като истински аристократ той раздава сърцето си на другите, на младите. И колкото повече дава, толкова по-богат става. Със сетивните си очи и очите на сърцето преподавателят наблюдава студентите и разговаря с тях, със силата на мисълта, чувството и въображението той въздейства върху душите на студентите и ги издига в по-високи духовни измерения.

Силата на професора е в създаването на едно сърдечно, интимно пространство на общуване. Умът се обръща към сърцето, за да се освободи от

догми и предразсъдъци и за да се разкрие естественият човек – със своите инстинкти, желания, потребности, спомени, мисли, чувства и мечти.

Професор Асен Карталов развива и обогатява образователния (хуманитарния) тип философия през седемдесетте и осемдесетте години на XX век, когато в България доминираше сциентизмът. Той, подобно на Монтен, гледа ясно и трезво на човешкия живот – раждането, удоволствията, любовта, страданията, самотата, дружбата и приятелството, болестите, старостта и смъртта. За разлика от философите песимисти, които разглеждат живота като редуване на мигове на страдания, болки, които осъзнават преходността на живота и полъха на смъртта, професорът и човекът побеждава малодушието. Благодарение на силната си ницшеанска воля за живот и своите добродетели побеждава болестта. Ако смъртта е любовница на испанския философ Унамуно, животът е най-вярната любовница на българския философ проф. Карталов. Обикновеният човек често пъти изпада в малодушие и си мисли – ето аз съм смъртен, боледувам и остарявам, аз умирам всеки миг, удоволствието е кратко, а страданието е вечно. Философът Карталов изповядва друга философия на живота: „Аз обичам живота, мисля за живота. Аз се раждам всеки ден, всеки час и миг, откривам красотата на живота!“

Човекът е дошъл на този свят, за да изживее достойно своя живот и за да се радва на живота като най-висша ценност. Може би точно затова студентите обичат толкова много своя професор, харесват неговия силен дух, любовната енергия, жаждата за живот, който блика от неговата душа като един вечен и безсмъртен божествен извор на Любовта и Светлината.

Докато душата е в тялото, в „пещерата на сетивността“, човек е подвластен на своите сетивни желания и страсти, но мисълта укротява инстинктите, емоциите и чувствата. Философът и човекът Асен Карталов винаги е изповядвал философията на умереността и благоразумието. Осъзнавайки колко лесно хората стават роби на своите страсти, философът следва заповедите на разума. Всъщност мисълта е най-надеждното духовно оръжие. Интелектуалната смелост е характерна за философа, когато пише своите научни трудове, и за преподавателя, когато изна-

 От стр. 15

ся своите лекции, за рецензента и опонента професор Карталов. Неговата мисъл е ясна и точна. Понякога е дори като острието на бръснар, а друг път е гъвкава, толерантна и всеопрощаваща. Но при всички ситуации професорът, мислителят и хуманистът изразява своето уважение, любов към студентите, колегите, с които спори, общува. Иронията при професора е по-мека и пластична. Неговата цел не е да унижи другия, а да го събуди за размисъл. Известно е, че мъдрият, високоинтелигентен човек е скромен и често признава, че не познава достатъчно добре другите, нито дори себе си; признава своите грешки, започва да се самоиронизира. Струва ми се, че професорът в значителна степен се приближава към образа на мъдреца, който не се притеснява от това, че другите не го познават. Неговата главна задача е сократическа – с диалектиката на Сократ – да пробуди човешката душа, в която е скрита истината.

Философията на професор Асен Карталов е един диалог на душата със самата себе си. „Душата разсъждава най-добре тогава, когато нищо не я смущава – нито зрението, нито слух, нито удоволствието, нито страданието“ – казва Платон във „Федон“. Душата на професора е една вечна пътешественичка – издига се над красивия Пловдив, над Родопите, търси тайните на небесния свят, но това не означава, че душата му е била отчуждена от сетивния свят. Въпреки страданията, болките, униженията в личния и обществен живот човекът Асен Карталов е бил силен, защитавал е своята чест и достойнство и се е вслушвал като Кант както в звездното небе, така и в нравствения закон в самия себе си. Защото величието на човека е в неговата съвест!

Последните мои мисли следва да се разглеждат и в исторически контекст, а именно – половината от съзнателния живот на Асен Карталов е в условията на тоталитаризма. Тогава в източноевропейските общества човек можеше „да се реализира чрез страданието и самопречистването, отказвайки се от егоистични цели, чрез екзистенциален опит“ (Солженицин). Поколение на Асен Карталов, Жельо Желев, Асен Игнатов, Николай Генчев и др. имаше мисията да изстрада истината на философията и историята чрез своя екзистенциален опит. Задача на философите и историците е да разкрият по-дълбоко „културното излъчване“ на това поколение, което със своята духовна непримиримост и смелост подготви почвата за хуманизация на философията и обществото, за раждането на една нова философска вяра в демокрацията и свободата на човешката индивидуалност.

Винаги съм се учудвал на усмивката на моя професор и приятел Асен Карталов. Въпреки превратностите на съдбата той обича съдбата си. Бих казал, че той не е плачещ философ, а смеещ се философ. В образа на професора и човека може да открием някои черти на Демокрит и Епикур. С усмивка и сърдечно излъчване, с епикурейско благоразумие философът Карталов побеждава библейския страдалец Йов. Със сладкодумието си, с богатата реч той е един нов Асен Златаров. Разбира се, проф. Асен Златаров е химик и натурфилософ, но и него много са го обичали студентите. Ще си позволя да кажа още, че моят колега и приятел е българският Асен Златоуст. За разлика от свети Йоан Златоуст, който възхвалява Бога, проф. Карталов през целия си живот възхвалява човека. Става дума не за християнския или комунистическия образ на човека, а за ренесансовия образ, такъв, какъвто го разкриват Петрарка и Монтен. Човека с неговите добродетели и пороци, който силно обича и съгрешава.

На базата на дълбокия самоанализ на собствения живот, на осмисляне на личните си преживявания, т.е. на богатия си вътрешен опит, философът Асен Карталов изгражда собствена философия на живота, своята екзистенциална философия, убеждавайки ни, че човешката вселена е безкрайно сложна. В своята интелектуална биография и в преподавателската си дейност проф. Карталов използва методите и подходите на самонаблюдението, изповедта, психоанализата, педагогиката на взаимодействието, самодейността. Този тип философстване и преподаване е по-труден, защото изисква откровеност, честност, отваряне на преподавателя и учения към студентите и читателите, единство между мислене и поведение, живот и творчество.

Въпреки че преподава в пловдивските университети няколко десетилетия, проф. Асен Карталов не е строго академичен тип преподавател. Образът на академичния тип философ се приближава до образа на Аристотел, Хегел, Хайдегер и т.н. Проф. Карталов е

представител на един алтернативен тип философия – на философията на живота и екзистенциализма. Смятам, че за него по-важни са били не логиката на философското мислене, разбирането на философията като единство от система и метод, а философията като преживяване на света, като начин на мислене и живот, етика и естетика на общуването.

Професор доктор Асен Асенов Карталов е един скромен, но ерудиран философ и преподавател – гордост не само за философската и духовната общност на Пловдив. Той отдавна се е утвърдил като национален философ и има съществен принос за развитието на българската философска мисъл.

Най-важното за мен е, че той има призванието да бъде философ, подобно на Паскал, Киркегор и Ницше. Киркегор разсъждава много дълбоко за хармонията между естетическото и етическото при изграждането на личността. По дух професорът и човекът Асен Карталов напомня датския философ. Моят професор и приятел живее естетически, наслаждава се на живота и същевременно живее етически, променя се, стреми се да бъде свободен философ и гражданин. И в това е неговата сила. Нали свободата на човека е в личното му достойнство, във волята му да бъде себе си, да живее

тът, както съвестта му диктува? Професорът по философия цял живот се е посветил на философията, но той никога не е потъвал в ежедневните си занимания, съмнявал е да се издигне над тях, жадувайки „блажения живот на свободата“ (Киркегор). В това отношение той е изгубил нещо в личностен и семеен план, но е съхранил своята индивидуалност – богатството на своя вътрешен аз, а следователно и своята уникалност.

Много пъти съм мислил кое е онова, което превръща обикновения и скромен човек в необикновен човек и философ. За себе си съм стигнал до извода, че това е емоционалната интелигентност. Проф. Карталов е философ, господар на съдбата си, доколкото е способен чрез разума си да се издигне над обстоятелствата на живота. Като екзистенциалист проф. Карталов е убеден,

че човек създава обстоятелствата, но същевременно в други ситуации от живота си той има мъжеството да се примири с онова, което не може да се промени. И точно тогава е навлизал в дълбините на своята душа, мислил е със сърцето си и е споделял истините на сърцето с близките – приятели и студенти. С енергията на любовта, със силата на емоцията той е разширявал не само своето съзнание, ограничено от условията на живота, но е разширявал и духовния и интелектуалния хоризонт на студентите, на събеседниците, на всички, които са имали удоволствието и щастието да се докоснат и сбlijат с човека – мислител, хуманист и естет, който със своя живот и професия доказва, че общочовешкото като идеал може да се реализира в живота на един обикновен човек, който наистина е живял и живее незабелязано.

Скъпи професоре, скъпи приятелю, знам, че си влюбен в живота, във философията, в планината и жените. Знам колко силно обичаш Ася и Елица...

Продължавай да се радваш на живота, на песента на птиците и на цъфналите минзухари в тайнствените и загадъчни Родопи.

Може би понякога с носталгия ще си спомняш за Ракитово, за родния край, безкрайно ще се завръщаш по следите на изгубеното време, но аз съм убеден, че това не ти е присъщо, приятелю. Отвори прозорците на своята стая, погледни към тепетата на божествения, безсмъртен Пловдив, към градинките край къщите. Виж, кокичетата вече цъфтят. Рано е още, но скоро ще дойде пролетта...

Четейки Киркегор преди години, попаднах на една ценна мисъл на датския поет и драматург Адам Йоленшлегер. Последният казва: „Всяка възраст и всяка година има своята цъфтяща пролет“. Нека тази мисъл ти дава криле на орел за нови духовни полети!

Пиши, приятелю, пиши и споделяй написаното! Чети, приятелю, чети и споделяй прочетеното!

Грижи се повече за тялото и душата си. Бъди щастлив, че с теб са твоите деца и внуци, и знай, че хиляди хора от Пловдив и България истински те обичат, защото ти си им дал не само знания и умения, подготвил си ги не само за бъдещата им учителска професия, но и с пълни шепи си раздавал от съкровищата на душата си; отдал си искрено и щедро сърцето си на ония, с които си работил и общувал. И ето в този миг те всички са с теб и тепетично те поздравяват:

Честит юбилей, професоре! Честит празник, Учителю! Бъди жив и здрав, влюбен в живота дълги години!

На Асен Карталов

Какви ли не метафори в нощта
крещяха ми стиха за светлината
и молеха ме да съм Баща
дори когато мина там, отатък!

Аз гледах Светлината и мълчах,
душата си поставил на колене –
молитвен: да помогна и на тях,
когато Тя помогне и на мене!

Петър КАЦАРОВ

Развитие на академичния състав за 2012 година*

Професор

Тинко Александров Ефтимов – Факултет по физика и инженерни технологии

Росица Желязкова Донева – Факултет по физика и инженерни технологии

Иванка Милкова Костова – Факултет по икономически и социални науки

Магдален Димитров Златанов – Химически факултет

Евгения Нешова Иванова – Биологически факултет

Балик Маломиров Джамбазов – Биологически факултет

Антон Илиев Илиев – Факултет по математика и информатика

Запрян Ангелов Козлуджов – Филологически факултет

Любка Петрова Липчева-Пранджева – Филологически факултет

Манчо Христов Манев – Факултет по математика и информатика

Научна степен „доктор на науките“

Вера Тервел Маровска – Филологически факултет

Доцент

Велин Стефанов Станев – Факултет по икономически и социални науки

Йордан Йорданов Костурков – Филологически факултет

Тодорка Лулчева Димитрова – Факултет по физика и инженерни технологии

Мирослава Радева Янова – Философско-исторически факултет

Стоянка Николова Атанасова – Химически факултет

Анна Атанасова Малинова – Факултет по математика и информатика

Мая Стоянова Горчева – Филиал „Любен Каравелов“ – Кърджали

Атанаска Тенчева Георгиева – Факултет по математика и информатика

Добринка Костадинова Грибачева – Факултет по математика и информатика

Ангел Атанасов Голев – Факултет по математика и информатика

Румен Иванов Кънчев – Факултет по икономически и социални науки

Юлия Владимирова Джабарова (Попова) – Факултет по икономически и социални науки

Образователна и научна степен „доктор“

Иса Иса Хаджалии – Биологически факултет

Цветелина Георгиева Бацалова – Биологически факултет

Тодор Панайотов Коларов – Юридически факултет

Тихомир Илиев Въчев – Биологически факултет

Станимила Романова Николова – Биологически факултет

Иванка Ангелова Марашева-Делинова – Факултет по математика и информатика

Иван Илиев Шотлеков – Факултет по математика и информатика

Екатерина Иванова Петкова – Филологически факултет

Ценка Иванова Радукова – Биологически факултет

Никола Велизариев Вълчанов – Факултет по математика и информатика

Ивайло Пеев Старибратов – Факултет по математика и информатика

Тодорка Живкова Терзиева – Факултет по математика и информатика

Мария Елисеева Зозикова – Филологически факултет

Димитър Благоев Благоев – Факултет по математика и информатика

Георги Тодоров Клинов – Педагогически факултет

Юлия Симеонова Юрдекова – Факултет по икономически и социални науки

Милена Георгиева Динева-Мулешкова – Филологически факултет

Емил Николов Хаджиколев – Факултет по математика и информатика

Николай Маринов Касъклиев – Факултет по математика и информатика

Славя Тенчева Петрова – Биологически факултет

Иван Василев Тричков – Педагогически факултет

Мирослава Тенева Иванова – Факултет по математика и информатика

Христо Стефанов Кискинов – Факултет по математика и информатика

Боян Първанов Славенков – Факултет по икономически и социални науки

Маргарита Ваньова Димитрова – Филологически факултет

Международна конференция на младите учени – Пловдив 2013

Уважаеми колеги,

Клубът на младите учени към Съюза на учените – клон Пловдив, най-любезно Ви кани да вземете участие в работата на V международна конференция на младите учени, която ще се проведе от 13 до 16 юни 2013 г. в Пловдив. Форумът се организира с подкрепата на съюзното ръководство, както и на изтъкнати български и чуждестранни специалисти в различни научни области.

Ще бъдат обособени три основни научни направления, в рамките на които ще функционират различни секции, както е посочено в таблицата по-долу:

Научно направление	Секции
Природни и технически науки	Математика и информатика, Физика и екология, Химия и биология, Техника и технологии
Медицински и аграрни науки	Медицина, Дентална медицина, Фармация, Аграрни науки
Хуманитарни и обществени науки	Филология (подсекции Лингвистика и Литературознание), Педагогика и психология, Обществени науки, Мениджмънт, Глобализация и туризъм

Срокът за подаване на заявките е **15 април 2013 г.**

Повече информация може да намерите на този адрес:
<http://icys2013.uni-plovdiv.net/>

Адреси за кореспонденция:

Дом на Съюза на учените

ул. „Митрополит Паисий“ 6, 4000 Пловдив, тел: 032 628654

Електронен адрес: icys2013@abv.bg, sub_plov@mail.bg

Отборът победител в студентско състезание ще посети Брюксел

Информационното бюро на Европейския парламент в България организира регионално студентско състезание на тема „Европейските граждани и реформите в ЕС“, което ще се проведе в град Пловдив. Отборът на Пловдивския университет ще бъде селектиран в предварителен кръг (тест, съставен от няколко въпроса по темата на състезанието). Предварителният кръг се организира от Студентския съвет на ПУ и ще се проведе на 28 февруари 2013 г., а отборът победител ще ни представлява на регионално студентско състезание. Записването за участие е в стая 104, ет. I, Ректорат (може и в деня на предварителния кръг).

Състезанието ще бъде в два етапа. Първият – тест с въпроси с различна степен на трудност за определено време (90 минути) и с участието на всички отбори. Вторият етап ще бъде дискусия между представители на отборите финалисти по една от няколко теми, които ще бъдат съобщени на участниците в състезанието предварително.

Журието ще е съставено от членове на Европейския парламент, представители на Информационното бюро на ЕП, на младежки неправителствени организации, експерти и журналисти.

Отборът победител ще бъде определен още същия ден, а наградата е посещение на ЕП в Брюксел, където ще имат срещи с членове на ЕП и ще се запознаят с работата на институцията. Поемат се разходите на целия отбор.

Кремена Василева Стефанова – Факултет по математика и информатика

Велика Николаева Кунева – Факултет по математика и информатика

Нона Димитрова Юркова – Педагогически факултет

Боряна Бойкова Георгиева – Биологически факултет

* Списъкът обхваща периода от началото на 2012 година до редакционното приключване на броя – 18 февруари 2013 година.

Васил Левски и българите*

Евдокия ЕМАНУИЛОВА

Няма българин, който още от детските си години да не е скътал дълбоко в себе си скъпия, кристално чист и безсмъртен образ на Апостола на българската свобода.

Само силно изявени граждански личности могат приживе да оставят отпечатъка на своята индивидуалност върху събитията и времето и с това да окажат реално влияние върху по-нататъшното развитие на обществените процеси. Те успяват да преодолеят бариерата на забравата и да останат по-дълго или завинаги в историята на своя народ, а чрез нея – и в световната история. За нас, българите, такава личност е Левски. И днес, ако попитате обикновени хора кой от националните ни герои покрива представите им за чист патриотизъм, нравствена извисеност и човешко съвършенство, те без колебание посочват Левски – Апостола на свободата. Това словосъчетание съдържа нещо повече от идея за национално освобождение. То се превръща в символ на свободата във всичките ѝ възможни измерения. В образа на Левски българите са възплътили най-светлите представи за свобода и социална правда. Той се е превърнал отдавна в мерило за човешко поведение и национално достойнство. Идеите на Левски и практическите резултати от революционната му дейност концентрират в най-висока степен националната енергия и стремежа на възрожденските българи да отвоюват правото си на самостоятелно и свободно съществуване и развитие. Той осъзнава с особена острота духа на своето неповторимо време, в което българинът ще направи своя „лъвски скок“ от робството към свободата.

„Времето е в нас и ний сме във времето, то нас обръща и ние него обръщаме“ – тази знаменитата фраза на Апостола обобщава най-кратко дълбокото му разбиране за изключителността на историческия момент, за взаимовръзката между обективния ход на историята и въз-

можността да му се въздейства. Левски създава себе си и цялото дело, на което се е посветил и за което българският народ вече е съзрял, не изолирано от света и съвременето си, а като неразделна част от всичко това. Той настоява и внушава, че българската свобода зависи само от българите, че не подарената свобода, а само извоюваната е критерий за достойнството на един народ и гаранция за бъдната му независимост.

От собствен опит Левски се убеждава, че трябва да се тръгне по нов път, като центърът на борбата се пренесе вътре в българските земи, а не да се разчита само на помощ от вън. „Народът трябва да се освободи сам, разчитайки на собствените си сили. Възобновлението на нашата славна преди държава..., да бъдем равни с другите европейски народи, зависи от НАШИТЕ СОБСТВЕНИ ЗАДРУЖНИ СИЛИ“ – пише Апостола в едно от писмата си. Така той стига до идеята за създаване на Вътрешна революционна организация, представляваща прелом в тактиката и методите на борбата в българското националноосвободително движение. Целта на организацията е „...с една обща революция да се направи коренно преобразование на сегашната деспотско-тиранска система и да се замени с ДЕМОКРАТИЧНА РЕПУБЛИКА“.

За първи път в историята на българската национална революция Левски изгражда цялата Вътрешна революционна организация (ВРО) и Българския революционен централен комитет (БРЦК) в Българско на демократични основи, т.е. отдолу нагоре. За няколко години той полага основите на стотици „частни“, тайни революционни комитети в страната. ВРО има свой устав – „Нареда на работниците за освобождение на българския народ“, Централен комитет вътре в страната, централизирана тайна полиция, тайна поща и куриерска мрежа. Смело може да се твърди, че

по своята организационна структура, по уставно-конституционната форма, по ясно формулираните крайни цели ВРО е връхна точка не само в освободителното ни движение, но и в историята на европейските националноосвободителни движения. Затова Васил Левски принадлежи както на България и българите, така и на Европа и на света. Права е неговата английска биографка Мерсия Макдермот, че ако той бе живял в една по-голяма страна и бе писал и говорил на

един по-разпространен език, името му щеше да стои редом с имената на най-големите борци за свобода и човешки права на XIX век. Тя го определя като „образ от миналото, гражданин на настоящето и човек на бъдещето“.

Блестящ практик, Левски неуморно обикаля села и градове, създава революционни комитети, опирайки се на стотици съмишленици, приятели и съчувственици. В неговото документално наследство намираме изразени вижданията му за народния деец, за революционера, за водача: „На такива хора дай работа, които са разсъдителни, постоянни, безстрашливи и великодушни“ – пише той в едно от писмата си, а другаде допълва: „Чисто народният човек се бори, докато може, за да избави своя си народ по-напред, па тогава нека гледа и другите. Ако той не случи, то трябва да умре в народната си работа“. И до днес са актуални думите на Апосто-

ла и съветите му към народните водачи: „Гледай народната работа повече от всичко друго, повече и от себе си да я уважаваш...“.

Всички качества, които Левски изисква от своите последователи, той притежава в най-голяма степен: безпределна всеотдайност към делото и народа, скромност, безстрашие, великодушие, храброст, велик реализъм и човешка мечтателност. Апостола споделя съвсем искрено: „Какво искам повече, като гледам отечеството си, че ми е свободно! Такова нали е предназначението ми днес за него, не да видя себе си на голям чин, но да умра, братко. Това трябва на всеки работник български, да даваме такъв предназначение и тогава работата ни ще свети и България ще гърми най-бляскаво като единичка държава в цяла Европа“.

Днес, когато България преживява особено труден период в своето развитие, когато на изпитание са подложени нравствените и политическите качества на обикновените хора и на народните избраници, отново се обръщаме към личността на Апостола и търсим в нея обединяващото и възвисяващото начало. И не само днес! Докато съществува българският народ, българската нация, докато гори пламъкът на свободолубието във всичките му проявления: като стремеж за национална независимост, като национално достойнство и национална гордост, като гражданско равноправие и социална справедливост, демократични порядки и законност, личността на Васил Левски няма да загуби своето актуално политическо и нравствено присъствие. За българина Апостола е и ще остане завинаги идеал за човешка личност и нравствен императив.

В дейността си по създаването и укрепването на ВРО Васил Левски е посетил стотици български селища, в това число и Пловдив. Поради своето средищно положение в Тракия градът често е посещаван от Апостола. Свидетелства за това откриваме в спомените на неговите съвременници и в запазената част от личната му кореспонденция. За много от посещението и до днес се разказват предания и легенди.

* Текстът е предговор към книгата „Пловдивски адреси и сподвижници на Васил Левски“, чийто съставител е Евдокия Емануилова. Книгата излиза в издателство „Контекст“ през 2012 година по случай 175-годишнината от рождението на Апостола, а през 2013 г. се навършиха 140 години от обесването му.

Важно за кандидат-студентите в Пловдивския университет

Кандидатстудентската кампания в Пловдивския университет вече стартира – подробна информация за специалностите и условията за кандидатстване можете да намерите в справочника, който вече е отпечатан. Тук ви предлагаме някои важни данни от общ характер.

За новата академична 2013/2014 година Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ няма да променя годишните такси за обучение.

Те могат да бъдат видени на следния линк: <http://uni-plovdiv.bg/pages/index/62/>.

Към 15.11.2012 г. общият брой студенти, обучавани в Пловдивския университет, включително във филиалите в Кърджали и Смолян и в Техническият колеж в Смолян, е 20 044, от които професионален бакалавър – 164, бакалаври – 14 259, магистри – 5387, докторанти – 214.

Новите специалности за

учебната 2013/2014 година са: „Информационна физика и телекомуникации“, „Телекомуникации и мениджмънт“, „Физика с английски език“, „Физика и астрономия“, „Физика с информационни технологии“, „Лингвистика с маркетинг“ и „Музика“.

Броят на първокурсниците по държавна поръчка за следващата 2013/2014 учебна година, се очаква да бъде 4690: 3880 – редовно обучение,

и 810 – задочно обучение, разпределени, както следва:

- бакалаври, редовно обучение – 3330;
- бакалаври, задочно обучение – 740;
- магистри, редовно обучение – 220;
- магистри, задочно обучение – 60;
- магистри след бакалавър – 240 (от тях 10 – задочно обучение).

Пловдивски адреси и сподвижници на Васил Левски

В тази тънка книжка – „Пловдивски адреси и сподвижници на Васил Левски“, неуморната историчка и възрожденка по дух Евдокия Емануилова е събрала множество факти, някои от които неизвестни досега, непубликувани или цитирани за първи път в това издание.

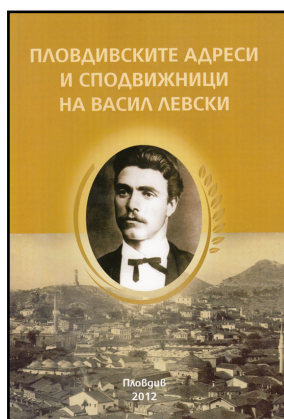
Посветено на 175-годишнината от рождението на Васил Левски, изданието е предназначено за преподавателите по история, за учениците и за всички, които се интересуват от личността на Апостола и връзките му с Пловдив и пловдивския регион, което определя краеведския характер на книгата.

За Левски има богата по обем и качество мемоарна, документална, историческа и художествена литература, издавани са различни юбилейни вестници и листове, албуми и каталози, ето защо авторката се опитва да събере на едно място всичко, писано за Левски, за сподвижниците му (известни и неизвестни), адресите и революционната им дейност, свързана с Пловдив и селищата около него.

Сборникът включва статията „Васил Левски и българите“, в която осъвременява идеите на Апостола за днешна България и Европа. Следват тематичните раздели: „Пловдивските адреси на Апостола“; „Пловдивският революционен комитет“; „Личности, свързали своята обществена и патриотична дейност с

Пловдив и пловдивския революционен комитет“; „Отношенията Васил Левски – Найден Геров, между митологията и историческата реалност“; „Последни посещения на Левски в Пловдив“; „Легенди и предания за Левски от Пловдив“; „Васил Левски в паметта на пловдивчани“ (чествания на Левски в Пловдив след Освобождението до наши дни, Музей на Възраждането, паметникът на Левски на Бунарджика, училища в Пловдив, носещи името на Васил Левски, и т.н.). Накрая е поместена „Кратка история и дейност на Общинския комитет „Васил Левски“ в Пловдив“.

В раздела „Пловдивски адреси на Апостола“ са включени обстоятелствени статии за къщата на Найден Геров в Стария град на ул. „Съборна“ 43-а; къщата на д-р Рашко Петров; Пловдивското класно средоточно епархийско училище „Св. св. Кирил и Методий“; първото класно училище, в което Апостолът е ученик на Йоаким Груев през 1863–1864 г., а след Освобождението е обявено за Първа областна мъжка гимназия „Княз Александър I“; училище „Света Троица“ (съборно); Търневия хан; жп гара Пловдив. За тези места и

присъствието на Левски в тях авторката черпи данни и факти от спомените за даскали и прототипове в литературата: хаджи Геро Добрович (хаджи Генчо в „Българи от старо време“), историята на К. Д. Моравенов „Паметник на пловдивското християнско население“,

спомените на Иван Гешов за Найден и Константин Герови – педагогическа, културна и историко-политическа дейност, спомените на внука на Димитър Матевски за срещите на Левски с Д. Матевски, спомените на Иван Андонов и др.

В раздела „Пловдивският революционен комитет“ авторката разглежда по-подробно дейността на 14 души, които са сред най-близките съратници на Левски, някои са дейни участници в Априлското въстание и заточеници в Диарбекир: Димитър Матевски, Григор Попбожков (участник в Априлското въстание, загинал в боевете край Сопот), Антон Балтов, Христо Илич, Димитър и Петър Свещарови (първият е бил кмет на Пловдив, народен представител, общински съветник), бай Иван Арабаджията (след Освобождението се включва активно в борбата за

Съединението, избран е и три мандата за народен представител), Илия Калев, Константин Доганов (след Освобождението е кмет на Русе и общински съветник), Кочо Честеменски, Душо Хаджидеков, Никола Кацара, Георги и Христо Търневи. Тук в отделна част е представена дейността на личностите, свързали своите обществени и патриотични изяви с Пловдив и революционния комитет: Христо Г. Данов, Иван Андонов и Теофан Райнов (Попович).

Интерес предизвиква и тематичният раздел „Отношенията Васил Левски – Найден Геров, между митологията и историческата реалност“. Макар двамата да представят различни течения в националноосвободителното движение в края на XIX век, неоспорими архивни източници и мемоари доказват дългогодишните контакти и сложните, но искрени отношения между тези забележителни българи. Биографът на Н. Геров – Т. Панчев, изследователката Верджиния Паскалева и други видни историци доказват с факти взаимоотношенията между В. Левски и Н. Геров, на които авторката се спира доста обстойно.

Освен доказателствата и историческите факти интерес представляват и легендите и преданията за Левски от Пловдив, които показват известното самообладание и находчивост на Апостола в рисковите моменти.

Кичка ПЕШЕВА

„Подрали носталгии“: биография на чувствата

Антон БАЕВ

„Подрали носталгии“* от Борислав Ненов може да се нарече безсюжетна проза, мемоар, модерни притчи, документални разкази и какво ли още не, без да стане ясно как сюжетът, мемоарът, притчата, сказът изграждат канавата на тази модерна белетристика.

Томчето е събитие не само за запазената територия на ямболската литература, макар че най-добре може да се разчете през нея.

Това го прави географски автентично и исторически вклинено в една традиция на писането, в която ахронизмът на Христо Карастоянов и датата на Любомир Котев прескачат като хронотопи в постмодерната проза на Георги Господинов, да не се връщам към Матвей Вълев и диaboлистите.

Борислав Ненов предлага четвърти вариант за ямболската вълна в прозата между двата века.

В неговите истории датата е разбъркана в носталгията на спомена, героите са функция на носталгията.

Борислав Ненов

Именно чувствителността е истинският сюжет на тази проза.

В този смисъл „Подрали носталгии“ не е безсюжетна проза, а проза, в която движенията в сюжета са движения на чувствителността – онази чувствителност, която като рогцата на охлюв търси допира с другия, за да се свие в мига на осъществяването му.

Да се свие в спомена за

изгубения допир.

Героите на „Подрали носталгии“ нямат друга функция, освен да възкресят спомена.

29-те разказа (един от тях – „Кота 4000“, остава на ниво очерк, но Карастоянов като редактор го е включил в томчето вероятно от сантиментални мотиви) са паноптикум на онова, което обикновено наричаме доброто старо време – без значение за кой век става въпрос.

Героичното обаче не е съпротивлението, надмогването, ако щете, непукизмът пред отминалото, а героичното е самата меланхолия – по израза на Меланхтон, *Melancolia illa heroica*.

Валтер Бенямин казва, че меланхолията най-пълно характеризира героя на Бодлер.

Това е съвременният *flaneur*, който се е проектирал в „Подрали носталгии“ на Борислав Ненов като трагично закъснял цвят на злото в една – границе-

* От книгата на Борислав Ненов „Подрали носталгии“ (ред. Христо Карастоянов. Пловдив, ИК ЦУМ, 2012) ви предлагаме два разказа, свързани със студентските години на автора в Пловдивския университет.

ща вече с иреалното – сфера на панносталгията.

Времето като предмет на описание също се лута между избледняващата дата на спомена и меланхолията на панносталгията като извечна същност на битието.

Битът е заключен в датата и спомена, битието като надисторично се отнася към героиката на меланхолията – истинския двигател на сюжета в разказите от „Подрали носталгии“.

Борислав Ненов непрекъснато играе върху острието на сантимента в историите, за да го надмогне и – това е именно ролята на героичното в тях – да възтържествува всеобемната и надбитийна меланхолия.

Биография на чувствата.
Melancolia illa heroica.

Мая бе малка, фина и поразително слънчева. Дали в родната ѝ Стара Загора бе попила толкова слънце, така и не разбрах, макар че след години ми се случваше да обикалям дълго по улиците на този град.

Мая обичаше да пие малка водка. Правеше го толкова красиво и непринудено, че бях готов винаги да се отзова в ресторант „Бъчвите“, където Пловдив оставаше в краката ни. Мъжете пък оставаха в нозете на Мая. Тя постигаше и това красиво и непринудено и се кълнеше, че никога не го е търсила.

Вярвах ѝ. Малките жени са изгървани от приказките самодиви, а и когато се запознахме, аз бях потънал в една свирепа любов и не възприемах моята нова позната като обект на сексуални желания.

Мая разбираше това и вероятно именно по тази причина често се обаждяхме един на друг и потъвахме в креслата на малките водки. Тя пишеше стихове. Добри и поразително слънчеви. Сякаш нежността на целия свят се събирала в нейните куплети. И притихваше там.

Имаше един текст, който се наричаше „Полустихотворение“. Целият университет искаше да го чуе лично от нея, даже и тия, които през живота си не бяха разгръщали дори една книжка със съвременна лирика.

И с класическа, ако трябва да съм точен.

В Мая, разбира се, често се влюбва-

Съзла в коняка

Борислав Ненов

ха. Тези истории ги приемахме шеговито, обаче без никаква мръсна ирония. Тя умеше да щади чувствата на хората. Оттук дойде и големият проблем. Поетът Балчо Балчев ми бе проводил в Пловдив един наш градски. Момчето бе хубаво и умно и бързо се вписваше в компаниите, където го водех. Пиеше с мярка, но в достатъчни количества, за да не го обявят за сухар. Обаждаше се в началото често, понеже Филибето му бе напълно непознат град, а и не можеше да случи още на хора.

Кога и как ги запознах с Мая, не помня. А вероятно трябваше, защото момчето зверски катастрофира в очите на феята от Стара Загора и нямаше никакво спасение.

За него. Мая си имаше гадже и от това, което ми беше разказвала, знаех, че нещата отиват към брак. Дали малко по-късно, или малко по-рано, нямаше особено значение. За мен огромно значение обаче имаше как да потуша пламъците в гърдите на моя градски, тъй като той започна постоянно да търси Мая, а тя съответно да търси мен, за да приключим елегантно тази история.

Малките водки в „Бъчвите“ зачестиха,

но креслата им бяха твърди и неудобни, поръсени със сълзите на миниатюрната чаровница, която не можеше да приеме, че хората не признават омаята на пастелните отношения и искат да хвърлят всичко във въздуха.

С разправии, сълзи и увещания любовното преследване престана, но сякаш Мая се промени. Не беше онова доверчиво и слънчево създание, което се радваше на всяко запознанство и считаше, че е намерила още един разкошен човек.

Тя, която не само бе автор на „Полустихотворение“, а и се шегуваше, че има полулюбов, потули слънцето в очите си и почна да избягва бързите срещи.

Студентските години изляха под тепетата, тя се улиса в гледането на детето си от оня брак, за който знаех, че задължително ще се случи, аз се залутах из мъглата край Тунджа, където битът систематично убиваше битието.

Моят градски също се завърна, макар и по-късно. Жените го харесваха, животът му изглеждаше облян от светлината на младостта. До момента, в който го застигна ракът и можеше да ми каже нещо само ако долепи устни до ухото ми.

„Щастливо ли е онова момиче, Мая?“, попита той при едно от последните ни видения. В чашата с коняк потъна една съзла. Неговата или моята, така и не разбрах.

Студентски литературен конкурс за поезия и проза

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа. За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет, които не са по-възрастни от 35 години. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, e-mail, както и телефон, ако желае).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2013 година на адрес: Пловдив 4000, ул. „Цар Асен“ №24, в. „Пловдивски университет“, или направо в редакцията (първата барака в южния двор на Ректората), всеки работен ден от 10 до 14 часа. Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2013 г.

Наградените и някои от непремираните творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

Спящият старец

Нели Тошева*

Прашната черга
в ъгъла на стаята
посреща празните врати
Тихо
Тук стъпките
не се измерват в крачки
Ембриони в епруветки
оцветяват снимки
до бяло
Очите им издишат
сенки
В глухите вази
смехът е зазидан в хербарий
Нещо се е втренило...
нещо като...
гланцирано око
на препарирана птица
като...

изстината тишина на безумец...
във свлечената кожа
по стените
в отлющената гнилото
на лака
в спящия старец
сънуващ
смъртта на съня си
От лицето му се пръсва
стъклена повехналост
която опипва като самота...
Износени ръцете му
се кръстят гърбом...
Смъртта
и
отдавна е взела
сърцето му.

* Нели Тошева е отличена с Втора награда в литературния конкурс на вестника през 2012 г.

Абсолвентско време е, родителите са се разнежили, че сме достигнали най-сетне до финалната права на Алма матер (тези четири години ми се сториха четири века, казваше дядо ми Борис, който всъщност ме издържаше, мир на праха му), и към Пловдив летят записи, които дават възможност да си вземем подobaващо сбогом с тепетата.

В този светъл хаос сме на маса в ресторант „Бъчвите“ – Войската с половин дузина гении от кръжока на Добромир Тонев (да ти е сладко, Добри, там, горе), а продължава да приижда народ и вечерта чака да я опише Франсоа Рабле.

А всичко започва с почти академично настроение – една-две водки, обилно гарнирани с мъдри мисли за изкуството и нашето напускане на Алма матер, загледа ни в потъващите в залеза коси на дамите.

Толкова е кротко, та чак ме хваща страх. И това съжителство на масата между поетите и Войската, имаща славата на изстребителен отряд, ме праща в предчувствието, което е най-добре да преглътна, защото наистина е време да обърнем тази страница.

Родината има нужда от светлите ни умове и рошавите ни коси, но междувреме водките почват да се догонват, тостовете стават все по грузински, но много по-кратки, за да не се губи време.

Спестяването на времето при подобни гуляи е код оранжево. Трябва да станеш и да се измъкнеш мълниеносно, защото до някоя гибелна идея разстоянието е нищожно. Аз потискам поредната страхотна, ала несподелена, както обикновено, любов, появила се точно в последните седмици на следването ни. За това знаят само двамата приятели, но експресното движение на келнерите към масата ни и обратно е направило всичко публично достояние и сме на разкрач просто от сипея.

На Антон Баев, на когото предстои да издаде стихосбирката си „Снежни сигнали“, или на Христо Марков, който още не подозира, че ще е депутат във Великото народно събрание, идва лудата идея да

Престъпно хубава

Борислав Ненов

решим проблема радикално, сега не мога да си спомня.

А и няма особено значение, защото и лириците, и Войската, и жените на масите стават с плашеща решителност и тръгваме да крадем жената, в която съм влюбен.

Вечерта е сложила бомбето си над Пловдив, а това не е добрият жест, защото и бързо, и лесно намираме къщата, свила се в една уличка до Бунарджика. Доколкото има шофьори между нас, не стават за работа – пили са, а извадените от квартирите им трезвеници усещат свирепата миризма на Наказателния кодекс и до един се оказва, че са си забравили книжките по родните места.

Спасителен и велик момент, но няма пощада в тая иначе чаровна пловдивска и майска вечер и Войската, и поетите, и жените не искат и да чуят да спрем дотук и да прием по една водка за прощално.

„Пиенето няма да избяга, да свършим най-напред работата“, нарежда някой, може би Христо Марков, който в еуфорията предоставя апартамента си за успеха на делото. За него, за делото, сме намерили и такси, чийто шофьор е порядъчно олигофреничен или неизтребимо авантюристичен и не си дава сметка как ще го влачат и него по съдилищата, ако делото успее.

Пред самия вход настъпва типично българска суматоха и повечето от четниците потъват из сянката на близките дървета. Това е най-трагичната грешка, защото сме на края на Дунава и не мисля вече за никакво отстъпление.

Момичето е еталон на добрите нрави, прилежно си чете лекциите в стаята и се появява на вратата по пенюар. Оттам насетне е толкова просто, че покрилият се в сянката на дърветата взвод няма време да види как профучава таксита с похитената.

Христо Марков не само отваря щедро

апартамента си, а и тутакси носи за прочит „Мъжки времена“ на Хайтов, докато другите разливат ракия за успеха на начинанието...

Сетне ще ни влачат по участъци и по следователи, Антон Баев ще пише постоянно библиография за нашата постъпка, а срещите ни с адвокатите показват това, за което си мислех, докато залезът потъваше в косите на жените в „Бъчвите“.

„Отвличане на лице с цел брак, затвор от три до пет години“. Наказателният кодекс е лапидарно четиво и оставя много време за размисъл.

Страшно много време.

Вуйчото на похитената се оказва не просто доцент по физика, а шеф на профкомитета в Университета и бил мярка за лошотия – един Геш. Смехът на нашите преподаватели за цялата история с нищо не променя обвинението и приключването на Алма матер сякаш се отлага за дълго.

От три до пет години...

Някой от старите авери разказва, че „Бъчвите“ вече не съществуват, жена ми изумено чете по сайтовете за някогашното ми деяние, а аз излизам на двора да поема въздух. Вечерта е пак с бомбе, както беше в оная пловдивска и майска вечер, но из краката ми се мотаят домашните котки.

Ако хвана влака в осем, дали няма към 12 да съм там и да се закача за последната прашинка на нощта. Дали оная жена е все така престъпно хубава и живее все така изкусително близо до Бунарджика.

От три до пет години.

Майната му, живее много повече на свобода, а гледам всекидневния парад на парвенютата.

Или всичко е изкълвано в здрача и няма нищо, нищо, нищо. Поетите мърморят над вечерните илачи, Войската е абдикирала и чака жалките си пенсии.

Влакът е в осем. С такси ще стигна в 12 пред вратата ѝ.

И тя ще бъде хубава.

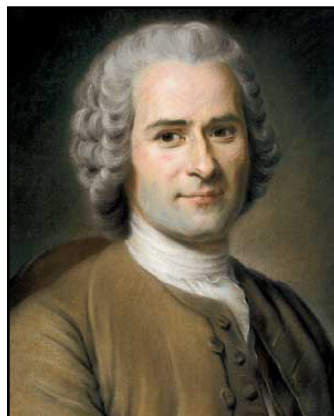
Престъпно хубава.

Господи, не ми отказвай последните илюзии!

Животът и индивидуалният възпитателен функционализъм на Жан-Жак Русо

Проф. д.п.н. Пламен РАДЕВ

Жан-Жак Русо (1712 – 1778) е роден в Женева, втори син в семейството на часовникар. Неговите предци са били френски хугеноти (протестанти калвинисти). Девет дни след раждането майка му Сюзан Бернар Русо (1673 – 1712), дъщеря на пастор, умира и това е било първото му нещастие в живота. Лишен от нормално семейство, Русо изпитва несгоди още от малък. Когато Жан-Жак бил на десет години, баща му Исаак Русо (1672 – 1747) се дуелира с аристократ, за което го заплашва процес и той избягва от Женева в съседния кантон Во през 1722 г., където се оженил отново. Малко хора знаят, че Исаак Русо е бил часовникар и в Истанбул – в двора на султана, през периода 1705 – 1711 г. Отглеждането на Русо за една година поел неговият чичо Габриел, който също бил пастор. От 1722 до 1724 г. Русо е поверен на грижите на пастора в пенсия Lambercier à Bossey, който живеел в планинско селце на юг от Женева. Ж.-Ж. Русо бил пратен да учи при нотариус, а след това за гравьор. През 1728 г. решил да напусне Женева (по-точно да избяга от чирачеството) и свещеникът от съседното село му предложил да приеме католицизма, като му дал препоръчително писмо до аристократката г-жа Франсоа Луиз дьо Варенс (1699 – 1762) в Анеси. Тя била родом от кантона Во, но имала материална помощ от краля на Пиемонт, защото приела католицизма. Г-жа Варенс го изпраща в манастир в италианския град Торино, където престоял 4 месеца. През 1729 г. прекарал шест месеца в Анеси при хора на катедралното училище. От 1729 до 1730 г. бил при граф Гурон, който искал да се образова за по-висше звание и го наел за учител. Русо му се отплатил с неблагодарност и нахалство. През 1730 г. станал учител по музика в Шамбери. Върнал се в Анеси при своята г-жа Варенс и тя му станала „маман“, макар че била на 30 години. Тя го научила да води светски разговори и да пише правилно. Благодетелката му обаче искала да го образова за свещеник и го пратила в семинария, но и това не станало. Русо бил отпратен към обучение от органист и се заел с музика, но и там не се задържал дълго и повече от две години се скитал по Швейцария. Скоро станал учител в Лозана и Нюшател. Опитал и като възпитател на един млад швейцарец, като живеел за сметка на г-жа Варенс. През 1731 г. се върнал в Шамбери, където участвал в административното обслужване на херцогството и заел официално място в дома на г-жа Варенс, но тя вече имала за любовник един млад швейцарец на име Клод Ане, който ѝ бил нещо като камериер-секретар. Това не смутило Русо и тримата си живели заедно до смъртта на Ане през 1734 г. Междувременно през лятото на 1734 г. г-жа Варенс наела къща в Les Charmettes, близо до Шамбери. Дватама заживели в любовна идилгия до 1837 г. Тогава той заминава за медицински преглед в Монпелие, където се сближава с мадам de Launay. Изживява с нея силна любовна връзка, макар че тя била с двадесет години по-голяма от него и майка на 10 деца. Като се върнал, той намерил благодетелката си в Шамбери с новата си изгора – младия швейцарец Винценрид (Samuel Rodolphe Winzenried). Без да се притеснява, Русо го нарекъл свой брат, образували нов любовен триъгълник и пак се приютил при „маман“. Започнал да се занимава с математика и латински, да учи логиката на Пор-Роял. Тогава се запознал с произведенията на Джон Лок, Лайбниц, Малбранш и Декарт. Написва първата си книга „Le Verger de Madame la baronne de Warens“ („Градината на г-жа Варенс“) през 1739 година, а през следващата става възпитател в дома на брата на просвещенеца Габриел де Боно Мабли (1709 – 1785) в Лион. Там обаче не зачитал нормите, пийвал си вино и отправял искрени погледи към стопанката, за което бил освободен от задълженията си. През 1741 г. се отправил за Париж. През 1742 г. представил на Френската академия нова система за нотен записване чрез номериране. Тя била отхвърлена като безинтересна и неоригинална, но Русо бил поощрен да се занимава с творчество. Заемал разни секретарски места, съчинил комедия, станал приятел с Д'Аламбер, Дидро, Кондиляк, Холбах, Мабли. В периода 1743 – 1744 г. бил секретар на френския посланик граф de Montaigue във Венеция. Завърнал се в Париж през 1744 г. и през 1745 г. в хотел Saint-Quentin започнал любовна връзка с хотелската прислужница и шивачка от Орлеан Терез Левасьор (1721 – 1801). Тя била толкова зле интелектуално,

Жан-Жак Русо

че не можела да запомни имената на месеците, не разбирала цифрите и числата, не различавала монетите и едва разчитала циферблата на часовника. Като млада била обаче миловидна, състрадателна, наивна и обичаща Русо. Когато се срещат, Левасьор се смилила над Русо (девет години по-голям от нея) и започнала да го прехранва. С нейната майка той си имал големи неприятности, но независимо от това за периода от 1747 до 1755 г. Русо има от Левасьор пет деца (отгледани по приюти – с неизвестна съдба) и официално се обвързал в брак с нея през 1768 г. Този брак бил типичен за разбиранията на Русо – „пред природата“, без официален договор и без църковна благословия. Злите езици в Париж обаче разпространили мълвата, че Русо не е баща на децата, но той опровергал този слух. Левасьор придружавала Русо почти навсякъде. В Англия Дейвид Хюм я смятал за „шантава, свадлива и твърде приказлива“. След смъртта на Русо тя преживява няколко любовни авантюри и живее от авторските права на ръкописите му. Френската република ѝ отпуска през 1790 г. пенсия от 500 франка (плащана нередовно), тя се пропива и умира в бедност.

Още през 1749 г. Русо става известен със съчинение за деформациите в образованието. Пак през тази година написва няколко статии в „Енциклопедия за музиката и политическата икономия“. Става знаменитост с конкурса на Дижонската академия за отговор на въпроса „Способствал ли е напредъкът на науките и изкуствата за подобряване на нравите?“. През 1751 г. написва книгата „Discours sur les sciences et les arts“, в която дава отрицателен отговор – не, те не подобряват нравите.

През 1754 г. се връща в Женева и възстановява гражданството си там. Тогава приключва работата си върху „Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes“ – „Дискурс върху причините за неравенството между хората“ (1755). През 1757 г. Русо започва романтична, но неконсумирана връзка и епистоларен роман със Sophie d'Houdetot (1730 – 1813), която имала съпруг и е била любовница на академик Jean François de Saint-Lambert (1716 – 1803). Живял във вилата на г-жа д'Епине в гората Монморанси, но се скарал с благодетелката си поради новата връзка. Отишъл да живее в Мон-Люи близо до Монморанси (Montmorency). Плод на тази връзка е книгата „Julie ou la Nouvelle Héloïse“ – „Юлия или новата Елоиза“ (1761). Книгите му „Du contrat social“ – „Общественият договор“ (1762), и „Émile, ou De l'éducation“ – „Емил, или за възпитанието“ (1762), дават достатъчно основание да бъдат забранени във Франция, а в Женева да бъдат изгорени. Русо бил заклеймен от амвона на архиепископа на Париж и е издадена заповед за арестуването му. Книгите му обаче са публикувани в Холандия. За да не бъде арестуван, Русо заминава първо за Ивердюн, а след това – в кантона Нюшател, градчето Môtiers. В това градче бил преследван от църковния съвет и пастора. Оттам потърсил убежище в Англия през 1766 г., където е бил приет от философа Дейвид Хюм (1711 – 1776) и изпратен в градчето Wootton в Derbyshire. Изпаднал в самота, Русо развива параноя, мислел си даже, че Хюм готви заговор срещу него с парижките и женевските му врагове. Той се скарва с Хюм и отказва отпускната му пенсия от крал Джордж III (1738 – 1820). Въпреки че му е било забранено да стъпва във Франция до 1770 г., Русо се връща под фалшивото име Renou (Рино) през 1767 г. под защитата на принц de Conti. Три години скитал из Франция. Тогава се оженил незаконно по свой начин за Терез Левасьор през 1768 г., защото браковете между католици и калвинисти били забранени. През 1770 г. на Русо било позволено да се върне в Париж, но имал забрана да публикува книгите си. Започнал да се издържа от музика. Живял в замъка Трие, след това в Лион, Гренобъл,

Изборът на български патриарх е в Божиите ръце. Другото е от лукаваго

Тодор БИКОВ

След блажената кончина на патриарх Максим Българската православна църква овдовя и е пред избор на нов предстоятел*. И в обществото се разиграха небивали баталии: какъв трябва да бъде новият патриарх, кой от митрополитите е достоен да го наречем „Ваше Светейшество“!? Външни на Църквата фактори разделиха членовете на Светия синод на противостоящи лагери, всеки със свой фаворит, високопреосвещените ни митрополити бяха противопоставени един на друг и се започна масирана медийна атака за компрометиране на Църквата и нейните архиепископи, които имат каноническо право да бъдат избирани за „пръв между равни“! Очевидно е, че Българската православна църква отново е под неистов натиск.

Друга истина е, че християнската Църква, още от появата си на света преди двайсет века на Петдесетница, когато „всички се изпълниха с Дух Свети“ (Деян. 2:4), винаги е имала и ще има непримирими врагове, които са воювали и ще воюват с нея, като са целели и целят напълно и завинаги да я погубят. Църковната история ни разкрива векове на покъртително мъченичество за Христовата вяра, ала това е друга тема. Както също важна, но друга тема е и въпросът кой и защо преследва истинската православна вяра и Църква. Затова конкретно ще премина към въпроса за предстоящия избор на български патриарх и режисиранието крамоли около него. Но първо догматически ще осветля какво е Църква, от какво се състои тя и каква е

целта на нейното съществуване, защото мнозинството българи, които близо половин век бяха възпитавани в краен атеизъм и дух на богоборство, не могат да си оформят веща позиция. Разбира се, въпреки тежките времена за Църквата Бог не допусна народът да се откъсне от Христа. Той е обещал на тези, които вярват в Господ Исус Христос и Го изповядват като Бог и Спасител, че върху тях: „на тоя камък ще съградя църквата Си, и портите адави няма да ѝ надделят“ (Мат. 16:18).

Само вяра обаче – без дела и светлината на знанието, не е достатъчна, за да бъдем наистина и завинаги Христови в Църквата, и чрез нея. Защото само в Църквата вярващите встъпват в единение помежду си и с всички разумни същества – с ангелите и с душите на правед-

Тодор БИКОВ

ниците – само в нея стават членове на великото Царство Божие, което обгръща векове и вечност, небе и земя и се управлява от нетленния Цар Господ Исус Христос.

Ала Църквата и Царството Божие не са едно и също. Царството Божие е духовно, невидимо, то е тържествуващата Църква, която обхваща небесните ангели, светци и праведници, а земната, войнстващата Църква, е на път към Небесното царство Христово и тържеството в Христа. Земната Църква е видимо, организирано единство на вярващите в Господ Исус Христос, които имат общ култ и управа, и е не само път към Царството Божие,

но и негово осъществяване на земята, само че непълно в някаква степен и в някои отношения. Предназначението на войнстващата Църква е преди всичко да проповядва Небесното Царство Христово, да приема чрез светото кръщение членове за него, да ги усъвършенства в духовния живот чрез тайнствата, богослужението и с други църковни средства и да бъде среда, в която членовете ѝ да възрастват в идеала – Царството небесно. Целта на Църквата най-ясно се посочва в богооткровените думи на св. ап. Павел: „И Той (основателят и основата на светата Църква, Господ Исус Христос – бел. Т.Б.) постави едни за апостоли, други за пророци, други за евангелисти, други за пастири и учители, за усъвършенстване на светиите в делото на служението, в съзиждане на тялото Христово, докле всинца достигнем до единство на вярата и на познаването на Сина Божи, до състояние на мъж съвършен, до пълната възраст на Христовото съвършенство“ (Ефес. 4: 11–13).

Обобщено казано: Църква-та е богочовешко единство на вярващите в Богочовека Господ Исус Христос, които в Него и

На стр. 24 ➡

➡ От стр. 22

Шамбери и в Ерменовил (на 28 мили североизточно от Париж), където умрял от инсулт при сутрешната си разходка на 3 юни 1778 г. Първоначално е погребан в Ерменовил, но шестнадесет години след смъртта му тленните останки са пренесени в Пантеона до гроба на Волтер.

Книгата „Емил, или за възпитанието“ е написана през 1757 г. в Монморанси. През 1760 г. Русо я прочел на жената на Дьо Люксембург (негов почитател и покровител). Отпечатал я през 1762 г., без да очаква опасните последици. В книгата си Русо спазил следните основни принципи:

- съблюдаване законите на естественото развитие;
- възпитание на човека само по себе си;
- Емил е символ на човека в неговото естествено състояние;
- наставникът на Емил е символ на естественото възпитание на детето от природата;
- Емил не е дивак, а задължен да живее в бъдещето си в град;
- нека Емил да гледа на света със собствените си очи, да чувства със собственото си сърце и освен от разума си, да не се ръководи от никакви други земни власти.

Следствия от „Емил, или за възпитанието“:

• Създават се произведения на тема Анти-Емил, християнски Емил, Нов Емил, Социален Емил. Пример за това е италианецът Hyacinth Sigismond Gerdil (1718 – 1802) от Торино, който бил помолен да прегледа книгата на Русо и да оцени неговите възгледи за възпитанието, за да види дали в нея има писания, които противоречат на морала и религията. Той приел, но толкова бил ужасен, че издал книга, все пак в учтив полемичен тон, „Анти-Емил, или опровержение на възгледите на Русо за възпитанието“ през 1763 г.

• Книга „Анти-Емил“ издал в Берлин Jean Henri Samuel Formey (1711–1797) и още една книга от 1764 г. от същия автор – „Емил – християнин, посветен на обществото“.

• Gaspard Guillard de Beaurieu (Гаспар де Бурийо 1728–1795) издал книга „Ученикът на природата“ – с осем издания от 1773 до 1794 г. Книгата е литературна карикатура на Емил, в която той е държан в клетка до петнадесетгодишна възраст и след това го откарват на пуст остров.

• Сега и тримата посочени автори са отдавна забравени драматично.

• В Париж започнали да се носят рокли „ала Жан-Жак“ в стила на София (съпругата на Емил) – да се свалят лесно и бързо част по част.

• От последователи на Русо през революцията от 1789 г. се правят проекти, които произлизат направо от „Емил, или за възпитанието“, като този на драматурга и поета Мари Жозеф Шение (1764–1811), който искал цялата нация да възпитава децата си в духа на Русо.

• Като любимец на редица френски дами в Париж Русо влияел и върху тях. Мадам Дьо Стал (Anne Louise Germaine de Staël – 1766–1817) твърдяла, че Русо не е изнамерил нещо особено, но възпламенил духовете, а по-късно мадам Дьо Женли пише книгата „Адели и Тюдор“ по модела на София и Емил.

• Гьоте определя книгата „Емил, или за възпитанието“ като „евангелие на основните учители“, Базедов кръщава дъщеря си Емилия, а Хердер се провиква: „Ела, Русо, бъди мой водач“ и нарича „божествено творение“ книгата „Емил, или за възпитанието“.

• Създават се филантропините като вид училища сред природата и филантропизмът като израз на практическото приложение на русоизма в обучението и възпитанието.

Пловдивските студенти събраха 4488 лева в помощ на свой колега

Благотворителната кампания в помощ на студента Николай Иванов, инициентирана от Студентския съвет на Пловдивския университет, с активната подкрепа на Община Пловдив и всички университети на територията на града, събра сумата от 4488 лв. Средствата бяха събрани по време на организирания Коледен базар в сградата на Общинския съвет и при други акции на територията на пловдивските университети.

Николай Иванов е на 26 години, страда от тежка форма на рак и лечението му се провежда в Испания. Специално създадената страница във Фейсбук „Да помогнем на Николай“ наброява повече от 8500 души.

Кампанията бе реализирана под надслов „Нека дадем шанс на този млад човек да оздравее и да продължи живота си като всички нас. Нека върнем усмивката на лицето му. Надежда все още има“.

Изборът на български патриарх...

➔ От стр. 23

чрез Него търсят спасение от греха и смъртта чрез духовно общение и единение с Бога и очакват да възкръснат за живот вечен след Второто Христово пришествие. Това общество, основано от самия Христос, не е човешка организация, а богочовешки организъм в едно тяло Христово с невидим Глава Исус Христос. То се обединява от еднаква вяра, единно свещенноначалие (йерархия), еднакви тайнства и постига осветление и спасение чрез действието в него на Духа Божий.

Това е едната и единствена Църква, която богоуподобява и спасява човека, която е невъзможно да се заблуди и да избере недостоеен български патриарх, защото Дух Светий учи Църквата, а Той е онзи истински Утешител и Осветител, когото Христос изпрати от Отца, за да учи на истина и да просветлява ума на верните. Светият Дух говори в Священното писание чрез пророците и апостолите, а посредством светите отци и учители, чиито правила и истини са признати от светите вселенски и поместни събори, Той учи Църквата. Затова Българската православна църква, като част от Вселенската православна църква, не може да бъде заблудена и да избере недостоеен патриарх. Няма как чуждо тяло да стане част от тялото Христово. Възможно е последващо отпадане от Църквата, но не поради заблуда на Духа Светаго, а заради отдалечаване от Живоначалния Дух.

Въпреки това срещу българските митрополити, които може да бъдат номинирани и избирани за патриарх, се изсипаха все-

възможни обвинения, но най-ярко се пропагандира принадлежността на повечето от тях към службите на Държавна сигурност, които били „част от репресивния апарат на тоталитарната и атеистична социалистическа България“, което, дори да е факт, не е аргумент, защото църковният клир и църковният народ имат общи задължения към социума – семейството, обществото, държавата – всеки от своята позиция. Като членове на Църквата те се подчиняват на нейните правила и канони, ала като граждани на държавата са длъжни да изпълняват законите ѝ, а също нейните изисквания, когато те не противоречат на Божиите норми, защото „Трябва да се покоряваме повече на Бога, нежели на човеци“ (Деян. 5:29). А и Сам Христос ни учи: „Отдавайте прочее кесаревото кесарю, а Божието Богу“ (Мат. 22:15–21). Самият Той общувал с военачалници, митари и други държавни чиновници, помагал им и ги приемал за свои последователи. Когато римският прокуратор на Иудея Пилат Го попитал: „Не знаеш ли, че имам власт да те разпна, и власт да те пусна?“, Христос отговорил: „Ти не щеше да имаш над Мене никаква власт, ако ти не бе дадено свише“ (Иоан 19:11). Църковен съд не е присъдил, че нашият митрополити са нарушили Божиите закони, когато и ако са работили в интерес на държавата и обществото, което е тяхно гражданско и архипастирско задължение. Следователно всеки един от тях е достоен да бъде номиниран и избран за български патриарх съобразно с каноните и правилата на Българската православна църква.

* Броят е приключен редакционно преди изборите за патриарх.

Нашите студенти ще участват и тази година в Зимната универсиада

Националната зимна универсиада ще се проведе от 4 до 9 март 2013 г. в курорта Пампорово. Тя се организира от Асоциацията за университетски спорт „Академик“ и Националното представителство на студентските съвети в Република България.

Универсиадата дава възможност да бъде излъчен комплексен победител в непрофесионалния студентски спорт измежду студенти от всички български висши училища и от останалите държави на Балканския полуостров, а същевременно цели популяризиране на зимните спортове сред студентите и стимулиране на младите хора за пълноценно и здравословно прекарване на свободното време чрез спорт и туризъм.

Състезанието ще се проведе в следните дисциплини:

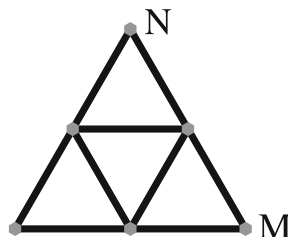
- ски, гигантски слалом – мъже/жени;
- сноуборд, слалом – мъже/жени;
- снежна щафета – отборно;
- туристическо ски рали – мъже/жени;
- бърза шейна – отборно.

Пожелаваме успех на състезателите, които ще представят Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, а след приключване на форума ще ви информираме за класирането на нашите студенти.

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИЦИ

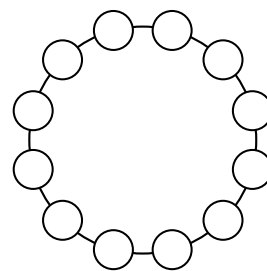
1. На фигурата са показани 9 пътечки и 6 кръстовища. Всяка пътека е дълга 100 метра. Ани се разхожда от М до N, без да преминава по една и съща пътека. Колко е дължината на най-дългия път, който тя може да избере?

- а) 900 м; б) 800 м; в) 700 м; г) 600 м; д) 400 м.

2. Числата от 1 до 12 са записани върху кръга по такъв начин, че две числа, ако са съседни, могат да се различават само с 1 или 2 единици. Между двойките числа долу кои лежат в съседни кръгчета?

- а) 5 и 6; б) 10 и 9; в) 6 и 7; г) 8 и 10; д) 4 и 3.

Отговори на задачите от миналия брой

1. Примерно решение: 19 банкноти по 5 лв. и 10 банкноти по 2 лв.

2. Числата са 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 – нечетен брой. В горната „възлова“ точка разполагаме средното число – 4, а надолу слизаем със „симетрични“ двойки числа: 3 и 5 – средната линия, 2 и 6 – лявата линия, 7 и 1 – дясната линия.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ